

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

Nr. 13. IV aastakäik

1. juulil 1929

Ilmub kaks korda kuus

Teelimi hind:

Aastas . . .	kr. 2.50
Poolaastas . . .	" 1.50
Välismaale . . .	" 5.00
Poolaastas . . .	" 3.00

Toimetus:

Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45
Kõnetraat 17-77, toimetaja kodus 1-35
Toimetaja kõnetunnid: igal äripäeval
12—2 p. l.

Kuulutuste hinnad:

1/1 lhk. . .	kr. 40.00
1/2 " . . .	" 22.00
1/4 " . . .	" 12.00

Kaanekülgedel—kokkuleppel

SISU: Reparatsioonipank, Belgia majanduslik ja rahanduslik seiskord. Laevandus ja kaubandus. Uute tööstuste avamise võimalustest. Kaupade ja reisijate vedu üksikute riikide laevadel 1928. a. ja võrdlus eelmiste aastatega. Äriakendest. Ärtegevuse seiskord Eestis. Tööstuse ja põllumajanduse varustamine sisseveetud masinatega. Kaubandus-tööstuskoda teateld. Majanduslikke teateld kodu- ja välismaalt. Tolliteateld Ettevõtete tegevusest. Turgude ülevaade. Välisbörsid. Kaubahindu. Tallinna börsi kursisedel.

Reparatsioonipank.

Sisemine korraldus ja ettenähtud funktsioonid.

Jaak Taklaja.

Reparatsiooni maksmise lõpliku lahendamise mooduse leidmine on viimastel aastatel annud nii poliitikutele kui ka majandustegelastele rohkesti peamurdmist. Nimetatud küsimuse gordiuse sõlm ja raskeim punkt ei seisa tänapäeval enam seevõrra reparatsioonide üldsumma kindlaksmääramise vaielustes kui just nende mooduste otsimises, kuidas reparatsioonide maksmist viia läbi tegelikult ilma rahvamajandusliku vapustuseta asjaosaliselt riiges.

Ses mõttes peetigi tänava Pariisis mitmekuist konverentsi ülalmainitud probleemide selgitamiseks, millest võtsid osa eriteadlased ja tuntuimad majandusmehed. Konverentsi tähtsaimaks tulemuseks osutub n. n. Youngi kava kõrval, mis nüüdsest peale reguleerib Dawesi kava asemel Saksa sõjavõlgade maksmist liitlastele, reparatsioonipanga asutamise projekt.

Organisatoorselt kannaks reparatsioonipank rahvusvahelist ilmet ja ta peamiseks ülesandeks osutuks etendada vahemehe osa võlausaldajate, s. t. liitlaste, ja võlgniku, Saksamaa, vahel. Teiste sõnadega: kui Saksamaa peaks keelduma reparatsioonide maksmisest „transferi“ kujul, mis teda sunniksid kehtvatele deviiside müükidele, kui Prantsusmaa soovitu peaks tahma Saksamaale sundida peale üht-teist vormi, nimelt kau-

pade andmist, kui Inglismaa selles näeb aga inglise kaupade müümise raskenemist välisurgudel ja seepärast seda tahab takistada; kui laenuusaldavad maad hilisemaid Saksa reparatsiooni annuiteete tahavad kapitaliseerida ja „kommertsialiseerida“, Ameerika korraga aga suuremal hulgal Saksa võlakirju oma nõudmiste katteks tahab üle kanda liitriikide arvele — siis oleks uue reparatsioonipanga ülesandeks ülalmainitud lahkumiseviid huve kõikidele asjaosalistele vastuvõetaval kujul ära korraldada.

Reparatsioonipanga sisemine korraldus on järgmine: panga nõukogu koostub seitsmest Pariisi konverentsist osa võtnud riikide emissioonipanga presidendist. Iga emissioonipanga president nimetab oma kaasmaalaste seast veel ühe teise liikme, kes peab olema vastava maa tööstuse või kaubanduse edustaja. Aja kestes, mil Saksamaa on veel kohustatud tasuma heakstege-
nimakse, võivad Prantsuse Banque de France'i president ja Saksa Reichsbank'i president panga nõukokku veel nimetada juure ühe lisaliikme, kes peab olema samuti ka tööstuse või kaubanduse edustaja.

Kõigi teiste maade emissioonipankade presidendid aga, kelle maadesse mahutatud reparatsioonipanga aktsiaid, esitavad igatüki neli kandi-

daati, kellede seast nõukokku valitakse üheksa lisaliiget. Selle järele koosneks reparatsioonipanga nõukogu lõplikult 23—25 liikmest. Reparatsioonipanga aktsiaid võib mahutada ainult nendesse maadesse, milledes aktsiate emissiooni ajal maksmas kulla või kulddeviiside alusel baaseruv valuuta.

Reparatsioonipanga aktsiakapital on määratud kindlaks 100 miljonile dollarile, millest tegevuse alguseks peab olema koos vähemalt 25 miljonit dollarit.

Mis puutub kapitali mahutamisesse üksikutes maades, siis ei tohi ühegi riigi osa, kes ei kuulu ülalmainitud seitsme hulka, tõusta üle 4 miljoni dollari. Aktsiakapitali moodustamisel tuleb pidada kinni põhimõttest, et Pariisi konverentsist osavõtnud seitsme riigi poolt tasutaks vähemalt 55 protsenti panga põhikapitalist.

Seejuures näib, et iseäranis tähtsaks peetakse mitte niipalju kapitali ennast kui just kindlaid ja pikemaajalisi sissomakse üksikute riikide poolt. Sel moel loodetakse võivat luua pangale iseäranis avaraid tegutsemisvõimalusi ja koguda kapitale, mistõttu panga tegevusväli võiks kasvada ja areneda ja mille tagajärjel oleks võimalik saavutada neid puhastulusid, milledega Youngi kava kaudselt arvestabki.

Oletatakse, et pank võib sel moel saada oma käsitusse üle 400 miljoni Saksa marga. Peale selle peavad võlausaldajad kogu oma aastase anniteedi, s. o. kogusummas 660 miljonit Saksa marka, jätma panga kasutada mõõduka protsendi eest. Sel viisil panga kasutada jäävad summad peaksid tõusma juba võrdlemisi lühikesel aja jooksul üle miljardi Saksa marga.

Panga operatsioonialad langevad kahte liiki. Kõigepealt tuleb pangal tegutseda nende ülesannetega, mis puutuvad otsekoheselt reparatsiooni ja sellega seotud küsimusi. Pank peab kasseerima sisse Saksa reparatsioonimaksud, need võlausaldajate liikide vahel ära jagama ja ühe osa reparatsiooni eventuaalse mobiliseerimise ja kom-

mercialiseerimise ette valmistama ning läbi viima. Sellega lähedas ühenduses seisab ka kaupade andmise finantseerimine ja krediteerimine. Youngi kava järele peab reparatsioonipank tegema ka autoriteetseid otsusi kaotatud transferdikomisjoni asemel.

Kuigi ekspertide konverentsi aruanded sellest ei lausu sõnagi, peab siiski arvama, et pank peab tegutsema ka maksu- ja sobitusasutisena liitriikide vaheliste võlgade lahendamiseks, kuna need üksteisega ja reparatsioonimaksudega mitmesugusel kujul on tihedasti seotud.

Panga esmajärgulise tähtsusega ülesannete hulka kuuluvad ka mitmesugused rahvusvahelise ilmega lühiajaliste maksu-operatsioonide tasakaalustamised.

Ekspertide aruannetes öeldakse, et reparatsioonipank oma tegutsemisega peab suutma edendada suurel määral ka rahvusvahelist finantside stabiliseerimist ja maailmakaubanduse levimist. Sellega juhatatakse pangale kätte tema iseloomule hoopis erinevad ülesanded, mida võiks nimetada pikaajalise finantseerimise iseloomuga tehinguiks.

Ekspertide poolt on arvestatud ka selle vastuväitega, nagu võiks pank muutuda kardetavaks konkurendiks erapankadele ja teisest küljest võiks halvata üksikute emissioonipankade tegevusvabadust. Seepärast on võetud sisse aruandes punkt, milles öeldud, et reparatsioonipank võib ja peab tegutsema ainult vastava maa emissioonipangaga kooskõlas ja ka panga nõukogus on alati otsustav asjaosalise maa emissioonipanga esindaja arvamane.

Nõnda kõneleb lühidalt reparatsioonipanga põhikiri ja ekspertide aruanne uuest asutatavast rahvusvahelisest raha instituudist ja clearinghousist. Pärast põhikirja projekti valmimist pole eeltöödega veel kaugemale jõutud ning samuti pole ka olnud lähemaid kõnelusi panga asukohast, mis suurelt osalt oleneb muidugi maksumise immuniteedi küsimusest.

Belgia majanduslik ja rahanduslik seisukord.

Kaks aastat pärast stabilisatsiooni.

„Kaubandus-tööstuskoja Teatajale“ kirjutanud

Léon Moreau,

Eesti kindralkonsul Brüsselis.

Tulunduslik ja rahanduslik tasakaal.

Kahtlemata tuntakse Eestiski Belgia tulunduslikke ja rahanduslikke raskusi viimase kümne aasta jooksul. Pärast kaheksa aastat kestnud vaevalisi ponnistusi nihästi majandus-

liku kui rahandusliku ülesehitamise sihis jõuti lõpuks sihile. Mitte raskusteta, ka mitte hädaõhtudeta, sest kaks aastat tagasi oli langenud Belgia raha väärtus väga kurvale tasapinnale; ka mitte kahjudeta, sest Belgia frank, mis mil-

laldi oli võrdne Helveetsia frangile ja võrdus 25 frangile ühe naelsterlingi eest, maksab praegu seda, mis selgub kursilehest.

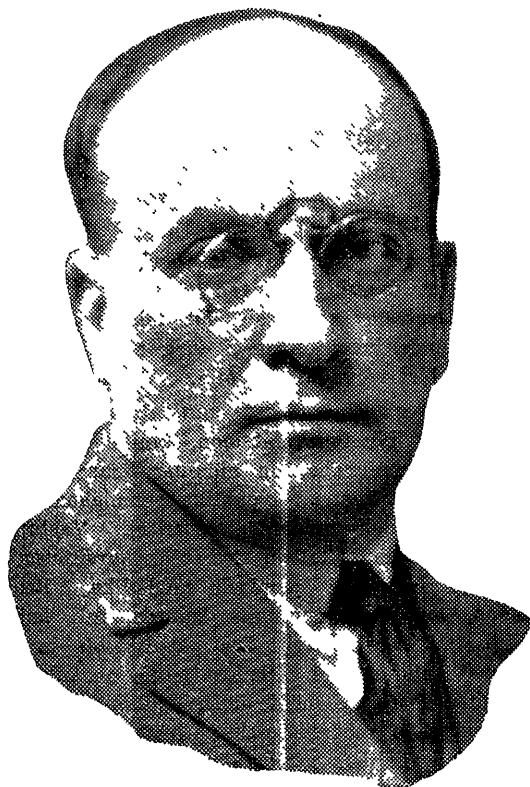
Stabiliseeriti. Kas stabiliseeriti hästi? Kahjatsus ja rahuldus, mida avaldati stabiliseerimise võrreendi kohta, on praegu asjatuks dissertatsiooniks. Mis maksab — see on tulemas.

1926. a. reformist saadik on möödunud kaks eelarveaastat, reformist saadik, mis andis maale ühes kullaks vahetatava raha ringvooluga väärtuste stabiilsuse. Eelarve, riigipanga aruanne, äriühingute bilansside pilt, kaubanduse ja tööstuse öitseng, kaubandusbilanss — see kõik näitab, et uus kord on loonud tulundusliku ja rahandusliku tasakaalu, mis on võimas edendamata rahvusliku jõukuse kasvu ja mis tugeneb nii kindlal alusel, et rahvas üldse enam ei tunne huvi rahaküsimuse vastu. A. 1928., nagu kogu aegki pärast stabiliseerimist, on belga enamjaolt ületanud talle määratud sunnikursi.

Belgia riigipanga viimane aruanne näitab ja tuletab meele, et mitmel puhul oli kulla sissetulek suurem kui arvatud ja et pank siis seisukorda on kasutanud ja oma metallihulka on suurendanud. Edasi, välisdeviiside sissetulek oli suur, mis annab mõista väljaveo kasvust, rahasegadiku ajal maalt põgenenud kapitalide tagasitulekust jne.

Märgime üles kollase metalli sulakassa emissioonipangas, mis on kasvanud 2.966.287.000 frangi pealt novembris 1926 — 4.517.068.000 frangi peale 25. detsembril 1928. Nii oli kasv selle perioodi kestes 1.550.781.000 franki.

Belgia riigipanga (Banque Nationale) juhatuse õigustab seda kullapoliitikat lähema mineviku õppetundide ja tuleviku kindlustamise tarvidusega: „On kõige kõrgemal määral tähtis, et riiks omaks küllaldaselt suure kullatagavara tarviduse korral ja et ta võiks arvestada oma tagavaradega. Kuigi „Gold exchange standardi“ süsteem pole olnud kasuta ja kuigi temalt võib loota teeneid, ei saada ometi salata, et tal on ka puudusi. Krediitide kuhjumisest, mis põlvneb kullaks vahetatavate deviiside mahutamistest arvukate emissioonipankade kassasse, ei saa mööduda tähelepanemata. Praeguses olukorras on kindel, et säärase korra juures annab riik oma varandused ja teened välismaale — mitte vastava väärtuse või kulla eest, vaid krediiti. Kuigi see krediit on a. v. i. s. t. a. või väga lühiajaline, ja ta on igati kindlustatud, peab ta ometi hoitama teatud piirides. Selles mõttes ei tohita millalgi unustada,



Léon Moreau,

õigusteaduse doktor, poliitiliste ja tulundusteaduste doktor, kaubandusteaduste doktor, Liège'i ülikooli professor, Eesti peakonsul Brüsselis.

mis osa etendab kuld reguleeriva instrumendina kapitalide rahvusvahelises ringvoolus“.

* *

Ilma, et me talle seda heidaksime ette, et ta sellisest poliitikast kinni peab, võime öelda, et pank võlgneb tänu oma edu eest asjaolule, et ta tegevus on arenenud emissiooni-instituudi reorganiseerimist algatanud seaduse nõuete kohaselt, milline seadus saatis stabiliseerimise seadust. Tõepoolest nõuab see seadus pangalt 30-protsendilist metallkatet, milline on praegu koguni 36% — 32,36% vastu detsembris 1927. Need on suurepärase tulemused, mis seavad Belgia edaspidi „Gold bullion standard“-süsteemi kaitsvate riikide hulka.

Sulakassa tugenemine andis Belgiale võimaluse oma diskontoprotsendi 1. juulist 1928. a. alandada 4-ni. Kahe aasta jooksul stabiliseerimisest saadik on diskontoprotsenti alandatud kuuel korral. Ta oli 7% oktoobris 1926. a. Jõudnud 4-ni a. 1928, ei ole ta tingimusi sugugi muudetud. Diskontoooperatsioonid

olenevad üldisest paranemisest, nad kasvavad arvult.

* * *

Samal ajal, kui kasvab sularaha hulk, ärkab uuele elule väärtipaberitegi turg. Kui a. 1927 oli 6 miljardi väärtuses tööstuskaubanduslikke emissioone, siis oli neid aastal 1928 — 12 miljardit. Need arvud, mis tõlgitsevad avaraid rahandustehinguid, annavad samal ajal tunnistust väga elavast börsispekulatsioonist. Kuid juba mõnda kuud on seegi turg stabiliseerunud, ja teisiti ei võinudki see olla.

Riigipanga president konstateerib sel alal järgmist: börsispekulatsioon, mille eest me päästisime hoiuraha, on aidanud kaasa — läinud äriaasta kestes — publiku eemalehoidmisele rentide ja obligatsioonide ostmisel. Vastupidi, paljude aktsiate alal on sissetulek kursitõusu tagajärjel langenud äärmiselt madalaks. Reaktsioon, mis pidi tingimata tulema, tuli juunis. Kriisi üldinimine hoiti ära kasulikkude ja ajakohaste abinõudega. Sellest peale on tuhanded börsimehed ja kliendid üldiselt läinud ettevaatlikumaks ja mõõdukamaks: aasta teine pool mõõduis rahulikus atmosfääris.

Milline oli stabilisatsiooni mõju elumaksumuse alal? Hindade indeks on tõusnud, seda loomulikult, kuid võrdlus teiste maade elumaksumusega näitab, et Belgia sisehinnad on ikkagi allpool teiste riikide sisehindu.

Kahtlemata leiame sellele seisukorrale selektuse maa asendis, tihedas rahvaarvus, rahva töökuses, odavas transpordis, kaunis liberaalses tollitariifis, kuid oleks siiski hädaohtlik siin midagi muuta, ütleme, tasakaalutu eelarve, tööstuskulude ja omahinna tõstmise teel. Kaubandusliikumine on saanud laialt kasu uuest olukorrast. 1926. a. 86,71% on väljavedu sisseveoga võrreldes kasvanud 120,64% peale a. 1928.

Kaubandusbilanss on ennesõjase vääriline. Tööstussaadused omavad tähtsama koha kui millalgi varem: kui a. 1913 neid eksporteerita-

vate kaupade hulgas oli 38,7%, siis oli see arv a. 1928. 58,1%. Ikka enam ja enam areneb toredus- ja kunstiesemete eksport. Siia kuuluvad: pesu, tualetid, mööbel, pitsid, sukad, vaibad, nahkasjad jne. Tööstuslikult põhjustab see liik rahulolemise.

Sõekaevandustel oli raskusi, kuid praegu loodetakse palju uuest programmist, mis loob tihedama koostöö sõekaevanduste ning keemia- ja elektritööstuste vahel. Metallurgiatööstus teeb suuri edusamme. Suurtööstus on annud hoogu kesktööstustele. Terasetehased on jõudnud õitsenguajajärku. Keemia- ja elektritööstus areneb suurte pankade kaitse all; peeglitööstus on säilitanud endise kuulsuse.

Mis puutub põllumajandusesse, siis pole ta — tänu meetodilisele ja ratsionaalsele organisatsioonile — tunnud kriisi. Põllumehed ja loomakasvatajad on teinud head tööd, nad on saaki suurendanud ja vähendanud valmistuskulusid.

Võiks öelda: pilt on hõlgav. Kuid tunnustame siiski avalikult: on olemas ka varjukülgi, näiteks pole suhkru- ja tekstiiltööstuse seisukord kuigi hea.

Kuid jääb, et seisukord on üldiselt hea. Tööpuudus on väike ja palgad on kõrged. Antwerpeni sadamal oli a. 1928 25.605.000-line tonnaaz (a. 1913 14.147.000).

* * *

Hoiusummade seisukord on majandusliku edu kindel pide. Järgmised arvud peaksid seda tõendama: a. 1928 toodi raha kuus hoiule (keskmiselt) 48.922.000 franki, a. 1913 oli see arv — 3.538.000 fr.

Lugijat arvudega toita oleks üleliigne. Eriti kantseleid ja raamatukogud saavad Belgia valitsuselt statistika-kõiteid. Seal võidakse leida dokumentatsiooni nende ainult pisut sünteetiliste märkmete kohta. Kuid usun, et olen tõendanud rahanduslikul tasakaalul seisvat tarka majanduspoliitikat. Kõik Belgia seltskonnakihid on huvitatud senise tee jätkamisest.

Laevandus ja kaubandus.

Maailmakaubandus on olnud juba ammust ajast otsekoheses rippuvuses laevanduse ja meresõidu arenemisest ja maailmamajanduse juhtimine nõuab ikka ja ikka uusi parandusi meresõidu vahendite alal.

Võimsamini kui miski muu on meresõit avaldanud mõju kaubateede sihile ja sedamööda, kuidas laieneb rahvusvaheline kaubavaheetus, on olnud laevandus sunnitud muretsema lisaruumi uutele suurtele kaubahulkadele, mis

võimalikult kiiresti tulevad läkitada üle maailmamerele.

Sagedasti on hoopis raske tagantjärele jõuda selgusele, kas on laevandus avanud uusi võimalusi kaubandusele või on kaubandus viinud uute laevaliinide ja uute sõiduriista-tüüpide väljamõtlemisele ja teostamisele.

Kaubandus ja laevandus töötavad alalises vastastikkuses koostöös, kuides ikka tihedamat ühiste sõiduteede võrku maakera ümber.

Tähtsaim põhjus kaubanduse ja laevanduse mõlemapoolsele olenevusele üksteisest on nii ilmne, et põhjustki pole seda lähemalt kirjeldada. Ma mõtlen nimelt asjaolu, et maaosi lahutavad üksteisest mered, millistest võib pääseda üle ainult laevadel. Kuid ka rida teisi asjaolusid teeb kaubandusele paratamatuks tarvitada just merevedu.

Mered ja jõed on parimaiks teedeks suurte kaubahulkade edasitoimetamiseks. Harilik meie sadamateski nähtav 2000-tonnilise kandejõuga aurulaev, kuigi ta paistab pealtnäha mitte suurena, võib võtta peale kaubahulga, mille edasitoimetamiseks raudteel läheks vaja umbes 200 raudteevagunit. Suuremad laevad neelavad kaupu muidugi vastavalt rohkem — 7000-tonniline ookeanilaeve näit. juba 700 raudteevaguni täit. Läheks siis vaja õige suur hulk raudteeronge, et asendada seda veovõimalust, mida pakuvad laevad sadamaist lahkudes kaugete merelaguste maade sihis.

Merevedu on peale selle kõige odavam viis kaupade edasitoimetamiseks. Laevadele pole vaja mingeid ehitatud teid ega roopaid; loodus annab need talle valmitena ja kulud, mis tehakse mereteel „parandamiseks“ tuletornide ja meremärkide ülesseadmise, sadamate ehitamise ja nende korrashoiu näol, on võrdlemisi ikkagi väikesed. Jõukulutus on vähene: ühe Saksa asjatundja väljaarvamisel tarvitab merevedu iga tonni edasitoimetatava koorma kohta ainult $\frac{1}{7}$ sellest jõust, mis läheks vaja tema edasitoimetamiseks raudteel, ja ainult $\frac{1}{70}$ sellest, mis nõuaks hobusevedu.

Ainult meresõit niisugusena, nagu ta meie päevil välja arenenud, teeb võimalikuks nii odava kaupade massilise edasitoimetamise, mida nõuab maailma majandus.

Praegu kuulub maailma kaubalaevastikku 32.400 laeva, millede üldine kandejõud on 67 miljonit tonni. Neist langeb auru- ja mootorlaevade arvele 65 miljonit tonni, kuna purjelaevad, milliste kogu kandejõud veel 1890. a. oli suurem kui masinatejõul liikuvate laevade oma,

praeguse 2 miljoni tonniga kujundavad ainult tähtsusetu osakese maailma kaubalaevastikust.

Need tõsiasiad kõnelevad selget keelt haruldasest kiirusest laevade liikumiskiiruse ja meresõidu julgeoleku arendamisel, mis viimastel aastakümnetel läbi viidud.

Eriti on kasvanud nõudmised kiiruse suhtes, mida võime panna tähele mitte üksi sõidulaevade, vaid ka kaubalaevade juures. Mõni aeg tagasi peeti küllaldaseks, kui veolaev liigub 7 sõlme tunnis, kuna praegused uuemad laevad liiguvad harilikult juba 12 sõlme ümber. Atlandi liinilaevad, millised kujutavad oma ehituselt ja kiiruselt moodsa laevanduse tipu, algasid 1840-ndail aastail 8 sõlmega, 1860. a. olid nad saavutanud juba 14-sõlmelise kiiruse, 1880 19-sõlmelise ja praegusel ajal on uusimate laevade kiirus oma 25 sõlme. Seega siis saadetakse moodsaid auru- ja mootorlaevu üle merele järjest suureneva kiirusega, mis muidugi võimaldab kasutada ära laevade veovõimet palju viljakamalt kui aeglaselt liikuvad laevad. Samal ajal on meresõidu julgeolek käsi käes tehnika võidukäiguga järjest suurenenud. Nimetame ainult kas või seda, milline määratu tähtsus on raadiol meresõidu julgeoleku kindlustamiseks ja laevasõidu hõlbustamiseks.

Kuna tehnilised parandused, maailma kaubalaevastiku kandejõu suurenemine ja sõidukiiruse kasvamine, on selged kõigile, kes on tunnud vähegi huvi mereasjanduse vastu, sünnib praegu meie silma all aga veel teistlaadi uendus, mis pole puutunud silma kaugelgi igapähele. Nimelt: meresõitu ei harrastata enam nii vabalt kui endistel aegadel. Laevad ei sõida nüüd enam nii rohkel arvil ebaregulaarselt sadamast sadamasse, valides teed selle järgi, kus koorem hõlpsamini ning kasulikumal tingimusil saadaval. Niisugune „metsik“ meresõit, mida peavad ülal n. n. „tramp-laevad“, on suure osa oma tähtsusest juba kaotanud. Veel aastasaja vahetusel, 1900. a. ümber, seisis nõudmisest ja pakkumisest olenev sedaliiki laevasõit valitseval seisukohal ja liinilaevad, mis liikusid määratud liinidel ja määratud sõiduplaani järgi, esitasid ainult väikese osa maailma kaubalaevastikust. Nüüd on ses suhtes sündinud suur muutus. Liine on ikka rohkem ja rohkem tekkinud juure, sadamaid püütakse ikka enam ja enam ühendada korrapärase, alaliste laevaliinidega, ja praegu tõrjuvad liinilaevad kõigil vetel tramp-laevad ikka enam ja enam tahaplaanile.

Nõnda siis märkame ka sel alal, kuidas kaubandus, nõudes kiiret ja teatud silmapilkudel

alati saadaval olevat kaupade edasitoimetamise võimalust, avaldab mõju laevanduse iseloomule. Areng kindlate laevaliinide sihis kestab täie hooga edasi ja on üsna tõenäoline tuleviku jaoks, et laevade edasitoimetamine sünnib samalaadiliselt nagu praegu raudteedelgi, s. o.: kaubasaatjale ei valmista enam mingit muret laeva ürasõidupäev, nimi jne., vaid ta on huvitatud ainult sellest, et kontorisse äraantud kauba teatud ajal võiks võtta vastu liini teises sihtkohas. Laevad kaotavad oma subjektiivsuse samuti nagu selle on kaotanud veduridki (raudteede noorusajal olid ka vedureil igapähe oma nemed) ja laevasõit kaotab jällegi suure osa sellest luulelisest põnevusest, millest ta suure osa on kaotanud juba purjelaevade tahaplaanile jäämisega. Majandusliku elu alal suurenenud teguhoog nõuab ka meresõidu alal töö mehaniseerimise suurenemist.

Lõpuks võib laevanduse alal panna tähele veel õige kaugleulatuvat spetsialiseerumist. Reisijate- ja kiirkaubavedu on üldisest kauba-veost lahutatud, samuti nagu reisijate- ja pagasivedu harilikust kaubaveost raudteedelgi. Määratuma hulga petrooleumi, õlide, bensiini jne. kohaletoimetamiseks, mida tarvitab moodne tööstus ja transport, on saanud vajaliseks erili-

sed tanklaevad. Puuviljade transport (apelsinide, banaanide jne. vedu) nõuab endale koguni erilist laevatüüpi. Niisuguseid kergesti rikkiminevaid elutarbeaineid, nagu liha ja võid, saab Austraaliast Euroopasse toimetada ainuüksi laevadel, mis eriliselt selle jaoks ehitatud ja sisse seatud. On ju praegu teatavasti Eestiski loomisel erilised laevaliinid eritüüpi laevadega või ja peekoni veoks Inglismaale.

Ja kõige lõpuks ei ole kaugeltki tähtsusetala ka geograafilised olud. Needki nõuavad oma erilisi laevatüüpe. Põhjamaade kargetel meredel on vajalised eriti tugevad laevad sagedaste jäätakistuste võitmiseks, jäälõhkujaist endist kõnelemata, millised lõunapoolsetel meredel muidugi hoopis tundmatud.

Kõigest eelpooltoodust on selge, kuivõrra seotud on omavahel laevandus ja kaubandus. Nad on seda olnud minevikus ja jäävad tulevikuski. Edu ühel tööalal nõuab kiiremaid parandusi teisel. Kaubandus edendab laevanduse arengut, laevanduse võidud omakorda aga avavad uusi väljavaateid kaubandusele. See ühistöö on loonud ja loob edaspidigi järjest paremaid elutingimusi maakera inimkonnale.

H. R—y.

Uute tööstuste avamise võimalustest.

Uusi tööstusi Eestis avatakse praegu vähem kui aastat 6 või 7 tagasi, sest kurvad kogemused sel alal on end valusasti annud tunda. Kuid siiski tehakse meil sel alal ka praegu veel eksisamme, mis meie rahakehvuse juures oma halvavat mõju ei jäta avaldamata.

Et kõiki senini tehtud väärsamme mitte hakata loetlema, toon näiteks säärase juhu: Meie piiritusevabrikute aastatoodang on enam-vähem püsiv ja kindel. Selle toodangu kõrvalproduktina müüme puskarit välismaale. Sellest valmistatakse kõrgeväärtuslikke ekstrakte ja õlisid, mida meie kalli hinna eest jälle oleme sunnitud vedama sisse. Kui nüüd keegi huvituks säärase tööstuse ellukutsumisest ja ettevõtjal teatud aja jooksul oleks võimalik seda tööstust kujundada välja eluvõimsaks, nii et ta ka tollikaitseta suudaks välis-turuga edukalt võistelda, siis oleks riigi ja töös-tuse huvides soovitatav, et see tööstus saaks töö-tada edasi ja oma valmistusviisides võiks are-neda, mis normaalse töövõimaluse juures vähest isegi välis-turgudega võistlusse astumiseegi teeks

võimalikuks, soodustaks töölilste sotsiaalse olu-korra tõstmist ja annaks tööstusse paigutatud kapitalist korralikku protsenti. Seni on meil aga saanud peaaegu harilikuks nähteks, et seesugu-sele kõrgusele jõudnud tööstusele tekib kohe võistleja, kes suure kasu saamise püüdega võib-olla isegi suurte kapitalidega astub tegevusse, et turg kiskuda oma kätte. Oletades isegi, et töös-tusele tarvis minevat toorainet jätkub, on siiski väga tõenäoline, et tooraine saamise kindlustu-seks ostuhinda kaks tarvitajat üksteise võidu hakkavad üles ajama. Tagajärg on teenistuse summa, kasuprotsendi alanemine, mis endaga kutsub välja teise soovimatu nähte — uue võist-luse turgude võitmiseks või, ümberpöörduvalt — al-gabi võistlus turgude pärast ja jõuab tooraine hin-na krüvimiseni. Lõpptulemus mõlemal juhul on ha-riilikult ikka kurb, kannatavad mõlemad, ja aastate viisi kestnud võitluse järel langeb kas üks, kes osutus teisest nõrgemaks, või langevad mõle-mad, ja kodumaa tööstusse on tekkinud tühi koht, kuna kannatajate haavade all saavad kannatada ka teised.

See näide ei ole sugugi nii abstraktne nagu ta võib näida, sest umbes sarnaseid nähteid võib meil panna tähele mitmel alal.

Peab tõsiselt hoiatama uute ettevõtete avajaid säärase võtete eest, mitte ainult seepärast, et ta riigi ning rahvamajandusele ja kõrvalistele tööstusega kuidagi viisi seotud isikutele ja ettevõtetele on kahjulik, vaid ka seepärast, et ta ei jäta puutumata ettevõtjat ennastki. Ettevõtja peab säärase ebakorrekse talituse tagajärjel võtma omaks suuri kahjusid, ja iga üksiku ettevõtte ebaõnnestumine mõjub halvavalt üldisele riigimajanduslikule arenemisele, seepärast oleks väga soovitatav iga uue ettevõtte asutamise puhul, et kõiki neid võimalikke sissekukkumisi ja ebaeeldivaid nähteid ära hoida, et juba ette endale katsutaks kujutella oodatavaid tagajärgi ja eelkalkulatsioonid rajataks reaalsemaile aluseile.

Meie seadused ei saa kellelegi keelata tööstuste asutamist, vahest ainult neil puhkudel, kui esitatud kavandis leidub midagi, mis puhttehniliselt lubamatu, kuid neid nähteid on sagedasti kerge kõrvaldada ja tööstuse avamiseks luba andev asutis, olgu see maavalitsus või keegi muu, on tihti nõus kerge käega jagama uusi kontsessioone, ilma et nad suudaksid selgesti kujutella neid hädahte, mis lubaandjat ennast võivad riivata sel teel, et võimaldatakse eluvõimsaile ettevõtetele võistleja tekkimine, kes mitte ainult samal alal töötajaid ei võistle surnuks, vaid sagedasti ka ise seal juures saab otsa. Maksude saamist hingusele minevalt asutisilt on raske oletada ja kannatajate arv on veelgi suurenenud.

Uute ettevõtete asutamist iseendast ei saa otsekohe kuidagi tunnistada soovimatuks nähteks, kuid soovimatu on nähe, et ettevõtlikkus sagedasti avaldub ainult pimedast peast järeletegemises. Teatud iva algupärasust peaks peituma iga uue ettevõtte idus, siis igatahes on tööstusel alus, millele ta end kui alusmüürile saaks rajada, aga võõrale alusmüürile tööstuse rajamine on absurdus. Selliseil tööstuste rajajail puudub igakord põhjalikum ülevaade ettevõtte ala ja turu ulatuse kohta, ja kui siin ettevõtte asutamiseks luba andval asutisel puudub võimalus nõuandvalt end asjasse segada, siis tohiks ehk olla väga otsustarbekohane pöörduda Kaubandus-tööstuskoja poole säärase nõuannete saamiseks. K.-t.-koda on jaotatud sektsioonideks, ja need on igaüks oma alal huvitatud oma liikmete kasude kaitsmisest, mispärast siit siis võib saada kõige otsekoheemat ja erapooletumat nõuannet. Muidugi ei saa ka K.-t.-koda kedagi takistada astumast samme, mida keegi heaks arvab, aga me tohiksime ometi ar-

vata, et uue ettevõtte asutaja siit võib saada tarvilist valgustust küsimustes, mis tal võimaldaks saada selgema ja ülevaatlilikuma pildi kavatsetava ettevõtte arenemisest ja tuleviku väljavaateist. Ja eriti kesk- ja väiketööstuse juures on säärane tehniline nõuanne otstarbekohane ja soovitatav, kus sagedasti ettevõtjal endal ei ole võimalik küllalt eriteadlikult ja asjatundlikult oma kavatsust läbi kaaluda, või kuigi on teatud eriteadlane kavatsuse väljatöötamisel olnud tegev, ei tee kahju, kui seda veel kord lastakse läbi kaaluda ja piütakse ehk valgustada teisest küljest. Peale selle on K.-t.-koda tööstuste kohta katsumud mureseda andmeid, mis valgustavad nende muresid ja eluvõimalusi. See tegevus on muidugi esialgu vahest veel puudulik, aga ta võib kujuneda välja väga kasulikuks tegevusharuks, kui ettevõtted sagedamini seda võimalust kasutaksid ja nõuande saamiseks pöörduksid Koja poole. Riigimajanduse seisukohalt on muidugi kõige soovitamam, kui uuesti avatavad kodumaa tööstused oleksid niisugused, mis võiksid valmistada saadusi kodumaa toorainest ja valmissaadusi võiksid müüa välismaale. Meie tähtsaim kodumaa tooraine on peale põllumajanduse saaduste praegusel ajal puu, kuid siin on kahjuks seisukord seesugune, et meil on raske seda ainet veel põhjalikumalt läbi töötada kui see juba praegu sünnib.

Me eksporteerime kandilisi keppe välisturgudele, et neist seal valmistada luua- ja harjavarsti. Me võiksime neid ehk ka valmiskaubana, luuavarte näol, lasta turule, kuid kalkulatsioonid näitavad, et on kasulik neid saata nii, pakkimine on lihtsam ja ümbertöötamise kulud ei anna suuremat tulu, sealjuures on meie linnainimesed aga lausa hädas: läheb kord luuavars katki, siis mine või poodi ostma luuavart, mida siis kaupmees kiiremas korras läheb tellima välismaalt, sest kodumaalt seda kaupa ei saa. Talumees on selle poolest paremas seisukorras, läheb kuusikusse, võtab noore kuuse maha ja puudus on kõrvaldatud. Ka tarvitavad meie tiserlid suurel määral tüüblipulgakesi, aga ka neid ei ole kustki saada, viili ja raspelda välja iga tükk kandilisest puust. Nende ja teiste sellesarnaste saaduste valmistamine on väga odav, kui on olemas selleks sissesead. Muidugi peaks neid siis valmistama suuremal arvul, ja see tööstus tasuks ennast ära, kui ta ainult säärast kaupa valmistaks.

Muidugi ei tohiks neid tööstusi olla mitu igas linnas, sest siis ei leiduks kõigile tööd. Nii-sama ostavad tiserlid kauplustest igasuguseid treitrid, nikerdatud ja pressitud liiste, mida me ka välismaalt sisse veame. Neid kodumaal valmistada tasuks end ehk ka ära, kui keegi võtaks

vaevaks teha vastavad kalkulatsioonid. Mitmes Euroopa riigis valmistatakse puumosaiiki ja -intarsiaid välismaalt sissetoodud materjalist ja me ei oska oma huridalt ilusatoimelist kaske tarvitada millekski muuks kui küttepuudeks ja Lutheri vineeripakkudeks ja mööblilaudadeks. Siin on tarvis natuke algatusvõimet ja rohkesti asjaarmastust, ja meie kasest võime valmistada kõige huvitavamaid tööstuse pool- ja valmisasidusi.

Otse naeruväärt on seisukord, et meie kauplustes leiame välismaalt sissetoodud puukaupu, mida me seni oleme suutnud valmistada kodumaal, näiteks köögis tarvitavad lusikad, pudrunuiad, kahvlid jne. Leiame, et nende hind on niivõrra madal, et näib, nagu peaks nende valmistamine olema sündinud jumalamuudu, tööpoolest aga on nende asjade valmistajad, ettevõtjad ja töölised, teeninud oma korraliku osa. Sellest võime õppida, liiategi kui võtame arvesse kauba kohalejõudmisel lasuvad kõrvalkulud, et meie valmistusviisid ei ole ajakohased. Ja jättes kõrvale tollikaitse peaksime ometi suutma jõuda arusaamisele, et, kuna meil materjal ei ole kallim kui mujal Euroopas ja väljamüügihinnale on juure lisatud ka saatekulud, nende kaupade valmistamine kodumaal peaks end tasuma. Kahjuks on seni uute tööstuste avamisel ikka eelistatud sääraseid tööstusalasid, kus turuvõimalused otsekohe olid näha ja kus juba kohapealsed kogemused on näidanud, et ettevõtte end suutis tasuda. Palju

huvitavam aga peaks olema leida ja teha eluvõimsaiks neid tööstusalasid, mis sisaldavad teatud algupärasust, ja sääraseist ei tohiks meil omegi olla puudust. Ka põllumajandussaaduste ümbertöötamise alal peaks leiduma neid võimalusi, näiteks kanakasvatuse, piimatalituse ja muudelgi aladel. Miks ei peaks olema võimalik sedasama toormuna, mida me algkujul suuremõdulistes kastides eksporteerime välismaale, kohapeal ümber töötada värskeks munapulbriks, piima lasta turule kondenseeritud kujul, valmistada kilupasteeti jne., nagu seda tehakse teistes maades, transpordi ja pakkimise kulusid võiksime tunduvalt vähendada, kuna valmistuskulusid loomulikult neist kokkuhoidudest ei või katta. Säärase kauba eest peaks ka olema võimalus saada suuremat müügihinda kui seda loomulikult kujul müügil lastes, nagu me seda ka näeme. Anšovi- ja sardellipasteeti ostame kauplustes väljastpoolt sissetoodud kaubana. Tallinna kilu pasteeti aga ei ole saada jne.

Sellega ei ole muidugi loetletud kõik uute tööstuste eluvõimalused, vaid on toodud ainult mõned üksikud näited. Eesti algatusvõime suudab muidugi luua rohkesti täitsa uusi ja algupäraseid mõtteid, ja siis peaks sääraseid uued kaitsused võtma asjatundlikule kaalumisele, milleks Kaubandus-tööstuskoda oma poolt tahab olla abiks asjaliku nõuandega.

R.

Kaupade ja reisijate vedu üksikute riikide laevadel 1928. a. ja võrdlus eelmiste aastatega.

Ins. E. Masik.

Lisaks K.-l.-koja Teatajas nr. 2 avaldatud andmeile Eesti kaubalaevastiku arenemise kohta läinud aastal on huvitav vaadata, kuidas on arenenud Eesti lipu osavõtt merevedudest. Selle kohta annavad vastuse R. St. Keskb. kokkuvõtted, millest toome siin vastavad väljavõtted. Koondame andmed kolme viimase aasta kohta, tuues vahekorra protsentides ja andes enne vaid mõned arvulised võrdlused kaupade ja reisijate sisse- ja väljaveo kohta.

Kaubavedu kõigisse Eesti sadamaisse:

	1928	1927	1926
Üldine sissevedu tn.	465.270	353.295	403.449
Sellest liinilaevadel „	208.847	139.131	134.904
Üldine väljavedu „	559.695	513.167	424.551
Sellest liinilaevadel „	97.766	89.977	59.484
Kokku läbikäik „	1.024.965	866.462	828.000
Sellest liinilaevadel „	306.613	229.108	194.388

Siit näeme, et üldine kaupade vedu laevadega on tõusnud juba üle 1 milj. tn., näidates läinud aastal tõusu 158.503 tn., s. o. 18%.

Peaasjaliselt läheb tõus sisseveo arvele, mis seletatav suure vilja sisseveoga. Väljaveo tõusus mängivad peaosas metsamaterjalid.

Iseäranis peab veel kriipsutama alla liinilaevade vedude tõusu, tervelt 34% võrra, nii et liinilaevade veod teevad juba 30% kogu läbikäigust. Nähe, mida tarvis pidada silmas meie kaubalaevastiku arendamise poliitikas.

Samal ajal arenes reisijate vedu järgmiselt:

	1928	1927	1926
Sisse veetud . . .	19.564	17.046	12.552
Välja „ . . .	19.321	17.082	11.371
Kokku . . .	38.885	34.128	23.923

Ka reisijate veos näeme tõusu 4.757 inimese või 14% võrra.

Üksikute riigi lippude osavõtt meresõidust kujunes järgmiselt:

	Laevade läbikäik n. reg. tn. 0/0/0			Üldine kaup. vedu 0/0/0			Üldine reisij. vedu 0/0/0			Kaubavedu liinil. tonnid.		
	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926
Eesti lipp . .	20,5	17,3	16,0	33,4	29,9	23,2	17,0	25,4	22,6	13.008	13.500	10.875
Saksa „ . .	33,7	35,6	38,6	37,1	34,7	40,5	19,4	16,4	18,7	215.121	145.971	134.832
Soome „ . .	15,9	15,1	14,6	4,7	4,8	4,9	55,1	49,5	56,8	19.161	14.571	11.284
Inglise „ . .	11,5	12,6	8,8	5,9	8,0	7,3	7,3	6,3	0,6	37.168	34.694	22.240
Daani „ . .	6,9	7,1	5,9	8,8	9,7	7,0	—	0,1	0,1	13.115	11.082	8.577
Rootsi „ . .	5,2	5,1	4,8	4,4	4,8	6,2	0,6	2,1	—	7.299	6.671	5.491
Norra „ . .	3,1	2,7	4,2	3,5	3,8	5,5	—	—	—	—	—	—
N. S. V. L. „ . .	0,3	1,3	2,2	0,2	1,5	1,1	—	—	0,2	—	—	—
Läti „ . .	0,5	0,9	1,8	0,8	1,5	2,6	0,2	0,2	1,0	1.741	2.619	1.089
Prantsuse „ . .	1,2	0,6	0,6	0,9	0,3	0,3	—	—	—	—	—	—

Siit näeme, et Eesti lipp on laevade, samuti ka kaupade üldise läbikäigu suhtes tõusnud, kuid reisijate veo alal langenud. Eesti lipu tõus kaubaveos näib olevat viimastel aastatel sihikindel, mis seletatav peaaegselt massikaupade tõmbamisest oma lipu alla. Liinilaevanduses aga näeme, et meie lipu osa võrreldes teistega langeb, kuna seisame vedudes vana kaalu juures, vaatamata sellele, et üldlääbikäik on tõusnud. Siin mängib peaosas Saksa lipu tõus, nii et liinilaevade vedudest tervelt 70% langeb Saksa lipu arvele. Üldse näitab Saksa lipp tõusu läinud

aastal nii kaupade kui ka reisijate veos. Teiste lippude osatähtsus on näha tabelist.

Merevedude hindade kogusumma, võttes arvesse kaupade ja reisijate vedu, tõuseb nende läbikäikude juures juba 1 miljardi sendini aastas, millest Eesti laevadele langeb umb. 1/3 osa (v. 1928. a. Kaub.-t.-koja T. nr. 16), kuna 2/3 peame maksma veel välislaevadele. Vaevalt võib see vahetada muutuda nähtavamalt enne kui Eesti lipp ka liinilaevanduses end ei pane maksma, sest trampvedudest langeb juba nüüd 46% Eesti laevadele.

Äriakendest.

(Algus K.-t.-k. T. nr. 12.)

Vaateakende valgustamine. Vaateakna valgustuse õige korraldamine on suur kunst, aga ühtlasi ka möödapääsmatu kunst.

Kõnelemata sellest, et otstarbekohane valgustus loob kaubale aknal harmoonilise ümbruse, peab veel pöörama tähelepanu sellele, et valgus mõjub inimestele peaaegu samuti kui õõliblikaile. Ta äratav uudishimu ja meelitab ligi. Valgustus täidab seega kaht tähtsat ülesannet, milliste tähtsusele on meie kaupmehed seni pööranud liig vähe tähelepanu. Ei pea kunagi unustama, et õhtune liikumine linnas on sagedasti elavam kui päeval. Ka maakaupmehed võiksid pidada meele, et mõned ärid müüvad kella 4—6 õhtupoolel,

kui talvel juba väljas on pime, niisama palju kui muidu kogu päeva jooksul kokku.

Vaateaken vajab palju valgust, ning seepärast tuleb seda valgustust plaanitsedes ja arvutades tarvitada täiesti teist möödupuud kui sisevalgustamise juures.

Halvemaid vigu, mida vaateakna valgustamisel sagedasti näeb, on elektrilampide paigutamine nõnda, et nad paistavad tänavale. Säärasest valgustamisest peaks katsuma igapidi hoiduda, sest vaatleja silmad lähevad pea tuhmiks suure valguse käes ja ta ei seleta enam kaupade üksikasju. Kaupmees ei pea valgustama vaatleja nägu ega tänavat. Kandku vaatleja ise hoolt

oma näo reklaamimise eest ja jäägu tänavavalgustus linna või küla monopoliks, või valgustatagu kaupluse ümbrust selleks eriti üllesaatud lampidega. Seda enam valguskiiri tuleb juhtida kaubale. — Elektriärvides saab küll osta igasuguseid vaateakna valgustamiseks vajalisi vahendeid, kuid — kordan veel — kui kaupmees läheb sarnaseid tarbeid ostma, siis palugu ta niisuguseid lampe, mis vaatleja silmi ei pimestaks!

Mainimist väärrib ka aknavalgustamine öösel. Üldine komme on ju, et kaupmees kustutab lambid siis, kui ta ise sureb kaupluse. Ta ei taha valgustuskulusid lasta kerkida kõrgemaks hädatarvilisest. See on aga siiski liigne kokkuhoid. Liikumine tänavail jätkub ju ka peale kaupluste sulgemise aja. Kogu päeva kontorites istunud inimesed jalutavad, publik läheb teatri, kinno, mõned hilisel rongil saabunud reisijad läbistavad linna jne. Kõik nad kuuluvad kaupmehe ostjaskonda ja mõnigi neist võib sattuda hästi valgustatud vaateakna „saagiks“. Eriti linnakaupmehed peaksid seda võimalust kasutama. Elektriarvet võib vähendada muretsedes sisseseade, mis katkestab voolu momendil, mille kaupmees ise määrab — toimides nagu äratuskell. Nõnda ei ole tarvis õhtu hilja minna valgust kustutama ega ole vaja teda ka kogu ööks jätta põlema. Masin tuleb inimesele appi!

Valguse peegeldumine. Öieti raskeks punktiks aknadekoreerimisel on valguse tagasipõrkamine, peegeldumine. Ilusatel päevadel, kui päike selgelt paistab, näeb vaataja sagedasti vaateakna klaasil oma või teispoole tänavat asuva kaupluse pilti — palju selgemini kui klaasi taha väljapandud kaup. Mõnikord on isegi õige raske kaup läbi klaasi üldse eraldada. Päikesel on veel see halb omadus, et ta pleegitab näitele asetatud kaupade esialgse värvi ja rikub nad.

Nende mõlemate nähete eemaldamiseks tuleb kaupmehel oma aknad varustada n. n. markiisidega, s. t. väljaspoole akent asetatud varjudega. Harilikult tarvitata valge või hele markiis takistab küll osalt kaupade rikkiminekut, kuid valguse tagasipõrke teeb ta endisest tundumamaks. Kui seevastu tahetakse ka peegeldumisenähet kõrvaldada, tuleb markiisi siseküljel valmistada kas mustast või täiesti tumepruunist riidest. Tume riie absorbeerib aknaklaasilt tagasipõrkavad valguskiired, mis ei pääse siis enam vaatleja silmi kiusama.

Kardina väliskülg on kõige kasulikum siiski teha heledavärviline kahel põhjusel: esiteks, värvita riided ei muutu õhu ja päikese mõjul ja heledal kardinal on seetõttu pikem eluiga kui tumedal, teiseks on kardina hele väliskülg eriti so-

biv põhi igasugusele reklamile. Siia trükitud kuulutised ja pildid paistavad kaugele ja on seetõttu väga mõjuvad. — Kardinaid oleks hea ka valmistada veekindlast riidest: siis võiks neid pidada lahti ka vihmase ilmaga. Rahvas koguneks nende alla vihmavarju, uuriks vaateakent vihma möödumist oodates ja võiks aknalt leida endale midagi sobivat.

Raskem on peegeldumisenähte kaotamine seevastu talvel ja varakevadadel, kui kardinaid veel ei saa tarvitada. Kuid ka siis võib peegeldumist peaaegu kaotada, laotades musta riide vaateaknaruumi tagaseinale. Valgustumurdvad prismklaasid ja eriti tagasipõrke takistamiseks asetatud peeglid on väga mõjuvad; kuna nad on aga õige kallid ja neid vist meie eriärvides müügil ei olegi, siis võime neist lühidalt mööduda.

Veel üks, küll otsekohelest aknaillustamisest väljaspool olev, küsimus on a k n a j ä ä t a m i s e ja h i g i s t a m i s e k ö r v a l d a m i n e.

Seks otstarbeks soovivad Saksa vaateaknaehituse eriteadlased kolme eriabinõu:

1) Aknaruumi eraldamine kindlate seinte ja lae abil kauplusruumist ja õhuvahetuse korraldamine nõnda, et aknaruumis valitseb sama temperatuur kui väljas. Meil Põhjamail oleks sarnane korraldus vaevalt võimalik, sest selle soojuse — õigemini öeldud külmuse — käes, mis selle korraldusega talvel satub aknaruumi, kaotab suurem osa detailkaupmehe kaubast niihästi oma ilusa maitse kui ka ilusa välimuse.

2) Aknaklaasi pesemine niisuguste preparaatidega, mis ei jäätu ja seega hoiavad ka aknaruumi selge ja jääst puhta. Hea segu seks otstarbeks on järgmine: 1 liiter 96" piiritust ja 10 grammi glütseriini. Teine retsept on: 1 liiter vett, 1 liiter piiritust ja 250 grammi keedusoola. Kui ühega neist sulatistest vaateaken hommikul pestakse üle, siis peaks aken — vähemalt pisema pakase juures — püsima jäätamatu ja higist puhas.

3) Akna varustamine tuulutajatega, mis alataasa suruvad sooja ja kuiva õhku aknaruumi vastu ja seega takistavad jääkorra tekkimist või vähemalt pea sulatavad jäätunud koha.

Raske on öelda, missugune nendest abinõudest on kõige parem. Kõige üldisemalt on tarvitusel vist tuulutajad. Igalpool ei ole nende tarvitamine siiski võimalik, sest mõnel pool saab elektervoolu ainult pimedal ajal. Soovitaksime seetõttu eriti niisugustes kohtades katsuda tarvitada piiritusega hõõrumist, mis mitte liig kulukaks ei peaks minema, kuna võib kasutada ka denatureeritud piiritust.

Sildid. Möödamines ütleme mõne sõna ka iga äri välisküljele tingimata kuuluvatest siltidest. Kõige enam armastatakse praegusel ajal klaasile maalitud silte, kas mustade või kuldtähtedega. Ma ei taha siinkohal tungida maalarite tööalasse ega seepärast arvustada siltide tehnilist külge. Märgin ainult, et selgete, lihtsate tähtedega varustatud, ilma igasuguste ilustusteta sildid on palju mõjuvamad kui keerulised ja võib-olla vägagi kunstilised sildid. Tähelepanu tuleb ka pöörata sildil leiduva teksti keelelisele küljele. Ei pea jätma sildi keelelise külje koostamist maaliselli hooleks, sest seega suurendatakse keeleliste vördjate hulka, millistest kubisevad ka meie linna sildid (Piima pood, Sega kauplus, Kingsep, Naha ja talurahva kauplus (1). Tõlkija märkus). Firma nimesilti ega ka mingisugust reklaamplakatit ei tohiks riputada otse aknaruudu külge kinni, sest nad ainult segavad kaubanäituse muljet ja sagedasti otsekohe talkistavad ostjat nägemast kõike, mis pandud aknale.

Vaateakna dekoreerimine. Käesoleva kirjutise raames ei ole võimalik süveneda üksikasjaliselt vaateakna ilustamisse. Katsume siiski mainida mõnd neist peajoonetest, mida aknadekoreerimises nüüdsel ajal jälgitakse.

Aknadekoreerimine sünnib kolmes eristiilis:

1) **Hulgaline või massiline dekoratsioon**, kusjuures aknale asetatakse erilised tarbeained ja asetatakse neid palju hunnikusse üksteise kõrvale, kuid siiski teatud süsteemi jälgedes, mis meeldiv on ostjatele.

2) **Plakatilekoreatsioon**, mis omaid sihte taotleb hoopis teisel teel kui eelmainitud dekoratsioonistiil. Siin ei taheta mõjuda väljapandud kaupade hulga, vaid seevastu lööklausetega, mis on asetatud nõnda, et nad möödamineja pilgud vägisi tõmbavad enda poole. Seda dekoratsioonistiili tarvitatakse harilikult siis, kui tahetakse reklaamida ühtainust kaubaliiki. Vabrikukaupade aknanäitustele sobib plakatireklaam seepärast eriti hästi.

5) **Fantaasiale rajatud dekoratsioon.** Nagu nimestki selgub, võib dekoraator niisugust akent plaanitsedes panna tööle kogu oma meelekujutuse. Siis ei aita dekoreerimiseks üksi kaubad, vaid dekoreerija peab looma neile mingi kohase ümbruse. Ta peab looma iseäraldusi ja mõjuma nendega. Fantastiliste akende loomisel tuleb siiski võtta arvesse, et nad mõjuvad ainult kaudselt. Õnnestunud aknadekoratsiooni abil pannakse inimesed teatud ärist kõnelema. Kaup ja kaupmees saavad kuulsaks, äri

tuttavaks ja kõige selle kaudselt tagajärjeks on harilikult läbimüügi tõus.

Need on kolm pealiiki ja nende raames sünnib harilikult akna dekoreerimine. Aga seepärast ei pea arvama, et leidub palju neid aknaid, mille kohta võib öelda, et nad on puhtalt üht või teist eelmainitud stiili. Vastuoksa, mitu stiili osavalt ühendades võib muljet tunduvalt tõsta.

Mäletan üht õige õnnestunud plakati- ja fantaasiareklaami ühendust. Näitele asetatud artikliks oli Sunlight-seep. Aknale oli korraldatud hariliku aiaplangi nurk, aia külge pingutatud pesunõör ja nõõrile riputatud kuivama hele-valge pesu. Aia vastu nõjatud plakat, millele oli kirjutatud selgete tähtedega: „Niisugune on pesu, kui teda pesta Sunlight-seebiga.“ Mõnigi pereinaine seisatas kindlasti vaatlema seda väga õnnestunud reklaami ja mõnigi astus kauplusse, et sealt väljuda, seebipakk kaenas. Nagu ütlesin, sarnane dekoratsioon nõuab elavat meelekujutust, aga kel seda on, ärge pangu oma küünalt vaka alla, vaid kasuagu oma annet äri kasuks, juhtides seda vaateakna dekoreerimisele.

Nagu varem tähendasin, on ühe kirjutise raames väga raske seletada vaateakna otsekohest dekoreerimist, käsitada tema mitmekesiseid kujuseid, mis on tingitud ärialast, aastaagadest ja äri asukohast. Sel põhjusel tahaksin vähem kõnelda sellest, kuidas aknaid korraldada, ja enam pöörda tähelepanu sellele, mida ei tule teha, kui ei taheta saavutada halba muljet.

Eelpool esimeseks mainitud dekoratsioonistiili — hulgalist või massilist stiili — tuleb kasutada ettevaatlikult. Ei pea hakkama kavatsema niisugust aknanäitust, kus kõik võimalikud ja võimatud kaubad oleksid esitatud korraga. Niisugune ülekuhjatud aken mõjub vähemalt suuremale osale möödaminejaist — vaatlejaist veel kõnelemata — nagu kerjav mustlane, kes ei tea, mida ta kõike oma ohvrilt paluks. Paistab, nagu sarnase täiskiilutud akna omanik isegi ei teaks, mida kõike ta osjale pakuks. Seepärast ajab ta kogu oma tagavara aknale ja teeb seega veel teise halva vea: näidates ostvale publikule kogu oma tagavara korraga ei ole kaupmehel hiljem midagi uut enam panna aknale ja nii jääb see inetu ladu kuude kaupa möödaminejatele vahtida. Sinna asetatakse ju vahe-e-vahel ka mõni uus ese, kuid see kaob vaeslapsena sinna endiste hulka ja seda ei märka keegi.

Massiline dekoratsioon ei tähenda seega mitte palju mitmekesiseid kaubaliike, vaid palju kaupa — kuid üht või kaht liiki.

Vaateakendel näeb sagedasti igasuguseid harilikkudest tarbeasjadest ehitatud maju, torne ja muud seesugust. Eriti jõulu eel leidub niisuguseid „ehitisi“ peaaegu igal teisel aknal. Üks on teinud taskurätikutest lennuki, teine tinalusikatest sõjalaeva, kolmas šokolaadikarpidest auto jne. Niisugune korraldus rikub minu meelest näituse üht peanõuet, nimelt aknadekoratsiooni asjalikkust. Ega ostjad tule ju ostma kaupmehelt taskurätikutest tehtud lennukit ega tinalusikatest sõjalaevu ega šokolaadikarpidest autot, vaid ostetakse lihtsalt taskurätikuid, tinalusikaid ja šokolaadi. Nendest väheasjalikkudest, palju vaeva ja aega nõudvatest „ehitistest“ tuleks loobuda ka seepä-

rast, et nad kinnitavad ostja tähelepanu hoopis teisale, mitte aga sinna, kuhu seda tahetakse juhtida naituse abil. Ostja ju näeb säärasel aknal sagedasti vaid lennuki, sõjalaeva või auto ega tule talle meelegi, missugusest ehitusmaterjalist need on valmistatud.

Miks mitte, võib ju kull kasutada šokolaadi reklaanimiseks autot. Kuid pandagu siis aknale tõelise auto väike mudel, sellele istuma peen nuku-seltskond ning neile kätte šokolaadi. Või jälle täidetagu väike veoauto šokolaadikarpidega. Ja viimati selge plakat kuhugi aknale, kirjutisega: „Parim reisiseltsiline on šokolaad!“ või midagi sarnast. (argneb.)

Äritegevuse seisukord Eestis.

Mai jooksul ja juunikuul esimesel poolel kestis pinevus rahaturul edasi, ilma et oleks saabunud oodatud lahenemine. Kuigi kaupade väljavedu muutus elavamaks, ületab siiski sissevedu ekspordi, mistõttu välisvaluuta väljavool välismaale kestab. Võrreldes aprillikuuga on valuuta väljavool vähenenud, nagu seda näitavad Eesti Panga tegevuse ülevaated. Kattevarad ja kuld on vähenenud mai jooksul 26,07 milj. kr. pealt 25,59 milj. krooni peale. Et kattekoefitsienti hoida endisel kõrgusel, on liikvel olevate rahatähtede arvu piiratud. Nende summa ulatus mai lõpul 31,6 milj. kroonile 34,7 milj. krooni vastu aprillikuul lõpul — ja 37,1 milj. kr. vastu 1928. a. mai lõpul. See rahamärkide tagasitõmbamine on sündinud krediitide piiramise teel, millest juba mõni aeg Eesti Pangas plaanikindlalt on peetud kinni. Laenude üldsumma on 80,0 pealt läinud tagasi 28,0 milj. kroonile, ja esikätt just kontokorrentlaenu alal, kuna vekslid portfell näitab koguni tähtsusetut vähenemist. Riigi hoiusummad Eesti Pangas näitavad eelarve täitmisest tingitud vähenemist 12,0 pealt 10,8 milj. kr. peale. Kuna pankade summad (peamiselt riiklikkude pankade omad) näitavad kasvu, on aga hoiusummad üldiselt vähenenud 18,5 milj. kr. pealt 18,2 milj. kroonile; kattevarade protsent on 49,03% pealt tõusnud 51,35% peale.

Pankadele tulevad krediidinõudmised on endiselt suured ega leia rahuldamist täiel määral, eriti juhtumeil, kus tähtajad ulatuvad üle kolme kuu, milliseid vekslid ei saa Eesti Pangas re-

diskonteerida. Sellise seisukorra tõttu, kui veel võtta arvesse vähenenud ostujõudu üldse, on viimasel ajal eriti just tekstiilialal olnud raskusi; kuid neil raskustel on olnud ka oma hea külg — see ala on saanud puhtamaks hulvasti korraldatud ja kapitalinõrkudest ettevõtetest, mida rahvamajanduse huvide seisukohalt tuleb lugeda teravitavaks nähteks.

Ühenduses kaubabilansi tugeva passiviteediga on juhtivais ringkonnis kavatsus leida abinõusid edaspidisele majandusliku seisukorra ebasoodsale arenemisele teha takistusi. Esijoones tahetakse kõik teha ses suunas, et põllumajandussaaduste ja tööstussaaduste ekspordi tõsta.

Teisest küljest aga tahetakse ka otsida abinõusid välismaa kaupade dumpingimpordi vastu. Kindlaid otsusi selles sihis pole veel tehtud.

Kõikide majandusringkondade huvi on loomulikult koondatud käesoleva suve lõikuse väljaveadetele. Niilpalju kui juba praegu võib otsustada, on väljaveadete head, eriti mis puutub leivavilja ja heina saagi lootusesse. Külviseme on üldiselt õigel ajal kätte jõudnud, nii et lootus rahuldava saagi peale tohiks olla põhjendatud. Juba võiekspordi suurenemine osutab põllumajanduse seisukorra paranemisele pärast möödunud aastate ikaldusi. Nii on mai jooksul eksporteeritud 20.597 tünni võid (sellest $\frac{2}{3}$ Inglismaale ja ülejäänud $\frac{1}{3}$ Saksamaale). 1928. a. maikuu ekspordiga võrreldes on suurenemine ümmarguselt 2000 tünni.

Tööstuse ja põllumajanduse varustamine sisseveetud masinatega.

Riigi Statistika Keskbüroo andmeist väliskaubanduse kohta selgub, et 1928. a. on nii tööstuse kui põllumajanduse tarvis välismaalt mitmesuguseid masinaid veetud sisse rohkem kui eelmisel paaril aastal. Üksikuist masinaliikidest on veetud sisse:

Aurumasinaid 192 tuh. krooni väärtuses 1928. a., kuna nende sissevedu 1927. a. ulatus ainult 33 tuh. ja 1926. a. 88,9 tuh. kroonini.

Plahvatusjõumasinaid toodi 1928. a. 592 tuh. krooni väärtuses. 1927. a. oli nende masinate sissevedu 269,9 tuh. ja 1926. a. 333,8 tuh. krooni

Puutööstuse masinate sissevedu on suurenenud 38,9 tuh. kr. pealt 1926. a. 40,8 tuh. krooni peale 1927. a. ja 91 tuh. krooni peale 1928. a.

Võrdlemisi suur on tekstiiltööstuse masinate sissevedu ja see on 1928. a. tugevasti kasvanud. Sisse on toodud neid masinaid 1928. a. 844 tuh. krooni väärtuses, kuna 1926. a. toodi 499 tuh. ja 1927. a. 356 tuh. krooni väärtuses. Tekstiiltööstuse masinate hulgas ei ole arvestatud õmblusmasinaid, mille sissevedu 1928. a. oli 920,7 tuh., 1927. a. 859,6 tuh. ja 1926. a. 804,7 tuh. krooni, seega suurem kui muude tekstiiltööstuse masinate sissevedu.

Muid mitmesuguseid masinaid peale nimetatud liikide on jõu- ja tööstusmasinate rühmas toodud sisse rohkem kui varemalt. Samuti on lugu masina osadega. Nii on tulnud igasuguseid eraldi nimetatamata masinaid, mis tollitariifi § 167 p. 1-a järele tolliti, 1928. a. 1709 tuh. krooni väärtuses, kuna neid 1926. a. toodi 1101 tuh. ja 1927. a. ligi 1073 tuh. krooni väärtuses.

Põllutöömasinate rühmas võib panna tähele sisseveo suurenemist eriti viljapeksugarni-

tuuride, niidumasinate ja atrade juures. Suurenenud on aga ka mitmesuguste muude põllutöömasinate ja masinaosade sissevedu. Viljapeksugarnituure ilma jõumasinata toodi 1928. a. sisse 394 tuh. krooni väärtuses. 1926. a. oli nende sissevedu 329 tuh. ja 1927. a. 190 tuh. krooni suurune. Viljapeksugarnituure ühes jõumasinaga tuuakse vähe ja nende sissevedu oli 1928. a. ainult 15 tuh. krooni suuruses, kuna ta 1926. a. oli 5 tuh. ja 1927. a. 17 tuh. krooni.

Viljatuulutamise-, puhastamis-, sorteerimis- ja külvimasinaid tuli 1928. a. sisse 40 tuh. krooni väärtuses. 1927. a. oli neid tulnud 26 tuh. ja 1926. a. 51 tuh. krooni väärtuses.

Niidumasinate sissevedu on tõusnud 1928. a. 386 tuh. krooni peale 220,8 tuh. kr. pealt 1926. ja 143,9 tuh. kr. pealt 1927. a.

Traktorite sissevedu oli 1928. a. 206,7 tuh. krooni. 1926. a. oli ta õige vähe suurem, kuid 1927. a. palju väiksem (124,6 tuh. kr.).

Atrade sissevedu on järjekindlalt iga aastaga suurenenud. 1928. a. toodi atru sisse 132,6 tuh. krooni väärtuses, 1926. a. oli toodud 73 tuh. ja 1927. a. 96 tuh. krooni väärtuses.

Separaatorite ja muude piimaasjanduse masinate sissevedu tõusis 1928. a. 375 tuh. krooni peale 288 tuh. krooni pealt 1927. a. 1926. a. oli ta suurem (392 tuh. kr.).

Õige rohkesti on suurenenud muude, eraldi nimetatamata põllutöömasinate ja samuti ka põllutöömasinate osade sissevedu. Niisuguseid masinaid tuli 1926. a. 321 tuh., 1927. a. 456 tuh. ja 1928. a. 1203,8 tuh. krooni väärtuses. Põllutöömasinate osade sissevedu oli samadel aastatel 86 tuh., 73,8 tuh. ja 161,8 tuh. krooni väärtuses.

Kaubandus-tööstuskoja teateid.

Juunikuu esimesel poolel on registreeritud järgmised uued firmad:

1. Joh. Allikivi Orajõe v., segakauplus.
2. Helene Aron Tallinnas, toiduainetekauplus.

3. Frits Bachmann Lohusuu v., toiduainetekauplus.

4. Oskar Baumann Saadjärve v., segakauplus.

5. Lilleäri H. Bothe Tallinnas.

6. Trükikoda A. Devis Tallinnas.

7. Hilda Eberg Pärnus, toiduainete-kauplus.

8. Talveaed Liina Eller Nõmmel, restoraan.

9. Paul Erdmann Rakveres, rohu-kauplus.

10. S. Frank & R. Bormann (Lion) Tallinnas, riidekauplus.

11. Vold. Hindrekus Tallinnas, piimasaaduste kauplus.

12. Martha Koks Häädemeeste v., segakauplus.

13. Saapa- ja mütsikauplus K. Kolk Tartus.

14. Jaan Kolsar, Tartus, vürtspood.

15. R. Laas Pärnus, toiduainete-kauplus.

16. Leo Lebedov Tallinnas, komisjoni-agentuuräri ja rauakaupade ladu.

17. Gustav Luik Tallinnas, toiduainete-kauplus.

18. Moritz & Ko. Tallinnas, raua- ja teraskaupade kauplus.

19. Johan Noormets Tapal, riide-kauplus.

20. Richard Osias Rakveres, pudu-kauplus.

21. Anette Otto Rakveres, toiduainete-kauplus.

22. Rudolf Palu Vana-Kuuste v., koloniaalkauplus.

23. Karl Pärnamägi Vao v., restoraan Silva.

24. Vold. Rehe Audru v., segakauplus.

25. Gustav Reineberg Vihula v., vürtspood.

26. Ida Reino Jõgeva al., einelaud.

27. H. Saarepera Tallinnas, nõõri-ladu.

28. Proviisor Mihkel Sarudov Rõugu v., apteek.

29. E. Saulep Tallinnas, koloniaalkaupl.

30. Heinrich Suurmann Tudu mets-konnas, metsa ostmine ja ülestötamine.

31. Marie Tilk Tori v., segakauplus.

32. V. Travkin Tallinnas, koloniaalkaup-lus ja kohvik „Villa Kadriorg“.

33. Oskar Udikas Valgejõe p., ahju-pottide ja ahjude tegemine.

34. Agnes Vaas Mustvee al., raudtee-einelaud.

Juunikuu esimesel poolel tege-vuse lõpetanud firmad:

1. Schmuul-Itzik Wald Tartus, toor-nahkade ülesostmine.

2. Waldemar Hasse Tallinnas, spor-diabinõude firmade esindus.

3. K.-m. Vennad Maasepp Tallinnas, koloniaal- ja mitmesuguste õlide kauplus.

4. Nõõrikauplus A. Saarepera Tallinnas.

5. Meier Pevsner Tartus, mütsi-kauplus.

6. Pauline Peetrik Tallinnas, toidu-ainete-kauplus.

7. Vennad Vald Tartus ja Tallinnas, nahkauplus.

8. I. Paul & H. Riese Tallinnas, puude-müük.

9. Jakob Baumann Rakveres, vorsti-tööstus.

Õiendus.

„Kaubandus-tööstuskoja Teatajas“ nr. 11 — 1. juunist s. a. on äride registri andmetesse sat-tunud viga. Punkt 2 all peab olema „Lõimkude-ja kindatööstus Otto Bester ja Ado Laane“, mitte aga „Otto Berber ja Ado Laan“, nagu eksikombel trükitud.

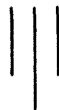
Ilmus trükist

Riigi trükikoja kirjastusel

Eesti aadressraamat

1929—1930.

Hind kr. 6.50.



Saada parematest raamatukaup-lustest ja Riigi trükikojast.

Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt.

Või väljavedu maikuus 1929. a.

Piimasaaduste väljaveo kontrolljaama andmeil veeti välja maikuus s. a. võid 20.597 tünni nettokaaluga 1.050.047 kg. Sellest võist läks 7.063 tünni Saksamaale, 13.531 tünni Inglismaale ja 3 tünni Soome. Möödunud aasta maikuus eksporteerisime võid 18.605 tünni, seega k. a. maikuus 1.992 tünni rohkem. Eksporteerisid võid P. K. „Estonia“, C. F. Gahlnbäck, A.-S. A. Einpaul, A.-S. Rotermann ja E. P. Liit.

Munade väljavedu maikuus 1929. a.

Kanamunade väljaveo kontrolli andmeil on maikuu jooksul s. a. veetud välja 2.577.240 muna. Sellest läks Inglismaale 510.840, Saksamaale 1.994.400 ja Lähti 72.000 muna. Eksporteerisid mune viis ettevõtet: M.-ü. „Muna“, „Eesti Muna“, O.-ü. „Ovo“, A.-S. A. Einpaul ja G. Gahlnbäck.

Kas Eesti veisekari 1928. a. vähenes palju?

Ikaldusaasta põllumajanduses 1928. a. pidi paratamata avaldama mõju veisekarja suurusel. Nüüd on juba võimalik statistiliste andmete järele saada ligikaudset ülevaadet, kuidas oli seisukord läinud aastal veisekarja vähenemisega.

Statistika Keskbüroo andmete järgi oli Eestis 1920. a. üldse 465.100 veist. Hiljem suurenes veisekari, kuigi mitte igal aastal. 1927. a. oli juba veisekarjas üldse 633.870 veist. Läänud aasta juunis oli veiseid 650.540.

Elusveiste väljavedu oli 1928. a. väiksem kui 1927. a. Välja veeti 1927. a. 10.170 veist, 1928. a. 8.446 veist.

Tapamajades on tapetud:

	1927. a.	1928. a.
Vasikaid	47.258	46.169
Veiseid	49.976	68.374

Kokku 97.234 117.543

Kuna vasikaid tapamajades vähem tapeti, suurenes tapamajades tapetud veiste arv, nii et karja vähenemine oli 17.309 pead suurem kui 1927. a.

Kui palju maal majapidamistes vasikaid ja veiseid üldse tapeti, selle kohta puuduvad andmed. Osa neist vasikaist ja veistest, mis tapetud

kodu, viidi tapamajadesse järelevaatusele. Toodi järelevaatusele:

	1927. a.	1928. a.
Vasikaid	46 920	55.352
Veiseveerand.	16.219	18.139

Kui arvame nende arvude juures veiseveerandi terveks tapetud veiseks, sest muist liha jäi koju, siis oli veisekarja vähenemine tapamajadesse järelevaatusele toodud liha arvel ümmargustes arvudes umbes 10.00 pead suurem kui 1927. a.

Kõigi toodud andmete järele pidi veisekari 1928. a. lõpuks jääma vähemaks kui ta oli 1927. a. lõpul, kuid vähenemine oli ainult umbes 10.000 veist ja neist oli osa vasikaid.

Autode tarvitamine Eestis suurenes.

Autode tarvitamine kasvab Eestis hoogsasti. Stat. Keskbüroo andmete järele on 1928. a. veetud sisse 467 sõidu- ja 6 veoautot ja veoauto raame 211 tonni (203 tükki). 1925. a. tuli sõiduautosid ainult 65 tükki ja autoraame 35 tonni. 1926. a. tuli sõiduautosid juba 197 tükki ja raame 57 tonni. 1927. a. tõi 400 uut sõiduautot ja raame 105 tonni. Kuna eelmistel aastatel iseäranis sõiduautode arv kiiresti kasvas, on viimastel aastatel veoautoraamide sissevedu igal järgmisel aastal suurenenud kahekordseks.

Soome:

Telliskivi tolli küsimus. Tollivalituse eitav seisukoht telliskivi tolli tõstmise asjus on tekitanud terava vaieluse. Töösturid väidavad, et konjunktuuri langemise ajal ei või tööstusharu jätta hätta. Praegu olevat päevakorral ametnikkude palkade tõstmine, säärasel puhul „peaks ometigi hoolitsetama riigi maksumehmade (tööstuse) eest, et need kuival ajal (halb konjunktuur) välja ei sureks“. Appelleeritakse ka soomlaste patriotismi poole: Rootsisis olevat näiteks patriotism nii kõva, et Eesti telliskivi sinna ei pääsvat, olgugi et telliskivi hinnad Rootsisis on 40% kõrgemad Soome hindadest. Sisseveo toll olevat küll Rootsisis (1,1 kr. per 1000 kivi) suurem kui Soomes (13 Smk. per 1000), kuid siiski tähtsusetu kauba hinna vahet arvesse võttes, ja ometigi Rootsisis Eesti telliskive ei veetavat. Soome telliskivitöösturid arvestavad käesoleva aasta toodangu 170 milj. kivi peale. Et see kvantum telliskive ehitustesse ära

tarvitada, nõuab kulu rahvamajanduselt 1600 milj. Smk. ehk 18.000 iga rahvaarvu juurekasvu hinge kohta. Toosturid kahtlevad, et Soome majandus praeguse langeva konjunktuuri juures nii suure summa suudab investeerida ehitustesse, seega ennustavad kriisi telliskiviturul, mida välismaa import veel süvendab. L. a. olid kivide hinnad 800—900 Smk. tuhandest, nüüd olevat hinnad juba 15—18% langenud. Telliskivi ekspordist Soomest ei võivat olla juttugi, sest valmistuskulud olevat Soomes liig kallid, teiseks ei ostvat ükski riik, kus aga savi leidub, patriotismi pärast välismaa telliskive. Venemaa olevat viimasel ajal Soome piirile ehitanud mitu telliskivitehast ja pakkuvat kaupa dumpinghindadega. Riikliku iseseisvuse kindlustamiseks ei peaks valitsus keelama seda tuge tööstusele, mida on hädasti tarvis ülemineku ajal hea konjunktuuri ajajärgult halvale. Savi ja liiva sissevedu olevat lihtsalt rahvusliku varanduse raiskamine. Sääraseid mõtteavaldusi võib kuulda nüüd igapäev Soomes.

Veksli protestid: Aprillis protestiti 1186 vekslit 6,9 milj. Smk. eest (l. a. aprillis — 492 vekslit 2,6 milj. Smk. eest). Esimese nelja kuuga k. a. on protestitud vekslite arv tõusnud 4584 peale, kogusummas 26,2 milj. Smk. (l. a. — 1955 vekslit ja 9,8 milj. Smk.).

Eesti raha vahetamine sisemaal Soomes sünnitab raskusi: pangad keelduvad vahetamast ettekäändel, et nad ei tunne Eesti rahamärke. Hiljuti oli üks Eesti ärimees raskes seisukorras Vaasas, kus kohalik Soome panga osakonna juhataja ei pidanud võimalikuks vahetada nii palju Eesti raha, et reisija oleks võinud tasuda hotelliarve.

Daani:

Kaubitsemine Eesti ja Daani vahel.

Statistika Keskbüroo andmete järgi oli Eesti sissevedu Daanist ja väljavedu Daani viimastel aastatel:

Aastad	Sissevedu 1000 Ekr.	Väljavedu 1000 Ekr.
1926	1.170	4.630
1927	1.634	3.726
1928	2.855	4.254

Nende arvude järele võib mõelda, et Daani meilt ostab rohkem kui meie Daanist. Tegelikult

on seisukord teisem. Osa neist Eesti kaupadest, mis näidatud kui Daani läinud kaubad, läksid Kopenhaageni vabasadamasse ja saadeti sealt edasi teistele maadele. Nii-suguste kaupadena esinevad Eesti väljaveos Daani nimelt tekstiil-tööstuse saadused. Kogu meie 1928. a. väljaveos Daani — 4.254 tuh. kr. — oli mitmesugust lõnga ja riidet 3.621 tuh. krooni ja muid kaupu ainult 625 tuh. krooni väärtuses. Nende „muude“ kaupade seas esinesid suuremal hulgal puumaterjalid, vineer, toolipõhjad, puust mööbel, tselluloos, kodulinnuliha ja piiritus.

Meie sisseveos Daanist esinevad väga mitmesugused kaubad. Nende seas on suuremad: tünnilauad, jalgrattad ja superfosfaat. Kokku on neid tulnud 1928. a. ligi 562 tuh. kr. väärtuses. Siis veel oleme saanud Daanist rohkesti mitmesugust metallkaupa, masinaid, elektritarbeid, mitmet selti õlisisid, muusikariistu jm.

Uusi seadusi ja määrusi.

Sisse- ja väljaveetavate kartulite kontrollimise juhtnõõrid.

R. T. nr. 46 — 1929. a. on avaldatud põllumajanduse peavalitsuse juhtnõõrid sisse- ja väljaveetavate kartulite kontrollimise, kaubatahiste tarvitamise ja erimaksu võtmise kohta. Neis juhtnõõres on nimetatud maud, kuhu väljaveetavad kartulid kuuluvad kontrolli alla, kus asuvad kartulite väljaveo kontrolli inspektorid, mis-sugune peulkiri ja kuju on kaubatahistel, mis kinnitatakse kartulipakiste külge, ja missugune kord maksab kartulite kontrolli erimaksu tasumisel.

Paldiski kaubasadama sundmäärused.

R. T. nr. 42 — 1929. a. on avaldatud sundmäärused laevade liikumise ja seisamise, laevade täitmise ja tühjendamise, ärilise tegevuse ja tule ning tuldkaartvate ainetega ümberkäimise kohta Paldiski sadamas.

Sisse- ja läbisõidu viisumid Eesti ja Saksa vabariigi vahel

ei ole 15. maist k. a. enam tarvilised. R. T. nr. 45 — 1929.

Eesti-Prantsuse kaubanduse- ja laevanduse-konventsioon

on avaldatud R. T. nr. 44 — 1929. a.

Konventsioon astus jõusse 29. mail 1929. a. (R. T. nr. 48 — 1929).

Tolliteateid.

Tollikomitee otsusi mõnede kaupade tollimise kohta.

Avaldatakse teadmiseks, et tollikomitee otsustas tunnistada:

1.

I. A. Sisseveotariifis.

Allatõmmatava kardina puust rullid, läbimõõduga umbes 2,5 sm., rulli otsa

mahutatud traatvedrukujuline mehanism, mille abil rull pannakse keerlema, t.-t. § 61 p. 1 või p. 2. alla kuuluvaks kui puust tiseritöö, võttes arvesse teose raskust, märkuse kohaselt t.-t. § 61 p. 2 juures. (Tollikomitee otsus 25. V 29. a. nr. 2806.)

Kausikese taoline teos, mis koosneb liivast ja pigist ja mida tarvitatakse märklaskmisel „tuvide“ nime all, t.-t. § 74 p. 4-a alla kuuluvaks samal alusel kui potisepteosed lihtsast savist t.-s. § 216 kohaselt. (T.-k. otsus nr. 2809 — 25. V 29. a.)

Kummist jalanõude puuvillased põimitud paelad t.-t. § 88 p. 3 alla kuuluvaks ühes jalanõudega, kui igale jalanõule üks pael juure lisatud, seletades, et paelad eraldi pakituna materjali järele tulevad ära tollida. (Tollikomitee otsus 25. V 29. a. nr. 2797.)

Nahavärv „E. R. A.“, mis valmistatud tselluloidi ja mingisuguse vaigu segust, amüül- atsetaadist, metüülalkoholist ja tärpentiinist, värvainena on juure lisatud tsinkvalget, t.-t. § 137 p. 1 alla kuuluvaks kui eraldi nimetamata värv. (Tollikomitee otsus 25. V 29. a. nr. 2796.)

Tselluloidist valmistatud kunstlikud lilled t.-t. § 213 p. 2 alla kuuluvaks kui kunstlikud lilled, t.-s. § 216 kohaselt. (Tollikomitee otsus 11. V 29. a. nr. 2771.)

Tselluloidist valmistatud kunstlikud taimelehed t.-t. § 213 p. 3 alla kuuluvaks kui kunstlikud dekoratiivtaimed. (Tollikomitee otsus nr. 11. V 29. a. nr. 2771.)

Nahast pikergused teosed, määratud koolilastele sulepeade ja teiste säärase kir-

jutustarvete mahutamiseks, t.-t. § 57 p. 4 alla kuuluvaks. (T.-k. otsus nr. 2791 — 18. V 29. a.)

Naiste saabaste puust kontsad, kaetud tselluloidi korruga, t.-t. § 61 p. 2 alla kuuluvaks kui puust teosed värvitud, t.-s. § 216 kohaselt. (T.-k. otsus nr. 2790 — 18. V 29. a.)

Saapanööpide saapa külge kinnitajad, mis valmistatud raudtraadist ja omavad paberinaela (rõhknaela) kuju, t.-t. § 156 p. 1-a alla kuuluvaks kui raudtraadist teosed eraldi nimetamata (mitte nööbi osad). (T.-k. otsus nr. 2785 — 18. V 29. a.)

Vahariidest pikergused teosed, määratud koolilastele sulepeade ja teiste säärase kirjutustarvete mahutamiseks, t.-t. § 194 p. 1 + 10% alla kuuluvaks. (T.-k. otsus nr. 2791 — 18. V 29. a.)

2.

Avaldatakse teadmiseks, et tollikomitee saatis juhtnööriks teedeministeeriumi alljärgneva seletuse 4. V 29. a. nr. 165.

„Teatan, et sadamamaksude tariifis nr. 53 („R. T.“ nr. 26 — 1928. a.) § 41 põhjal kuuluvad talvekorterimaksu alla need laevad, mis merel liikumiseks kõlbulikud ja talvekorteriit kasutavad aja jooksul 1. novembrist 1. maini. Sõiduks mitte-kõlbulikud laevad kaldale tõmmatuna üldse talvekorteri-maksu alla ei kuulu, vaid käivad maa-, rendi- või üürimaksu alla üldistel alustel.“ (T.-k. otsus nr. 2793 — 18. V 29. a.)

Alla kirjutanud:

N. E. Niitem, tollidirektor.

P. Poom, tollikontrolör.

Ettevõtete tegevusest.

Savitööstuse a.-s. „Savi“, Kadaka tee 16.

Napilt kümme aastat tagasi polnud meil veel ühtki korralikku ja tehniliselt hästi sisse seatud savitööstust ahjupottide, savinõude, šamottkivide ja muude sellelaadiliste saaduste ümbertöötamiseks.

Peaaegu kõik paremad savitooted, nii savinõud kui ka värvilised ahjupotid, veeti sisse kas Lätist või teistest riikidest, kuna omamaa tööstuste produktsioon ei vääri- nud nimetamistki.

Meie iseseisvuse aastad töid aga suure pöörde teiste tööstusharude kõrval ka savitööstusse. Asuti laiemale määral mitte ainult lihtsamate saaduste valmistamisele, vaid isegi kõrge- väärtusliku kauba väljatöötamisele.

A.-s. „Savi“ on üheks suurimaks ettevõtteks sel alal meie kodumaal.

Ettevõtte on asutatud 1920. aastal osahisusena, hiljem muudeti ta aktsiaseltsiks, missugune töötab praegu 7,5 milj. sendilise põhikapitaliga.

Ettevõtte tegelikeks juhtijaks ja omanikeks on vennad Karl, Kristjan ja Heinrich Lubergid, kelle kätte läks käesoleva aasta alul aktsiate enamus (90%).

Tööstus asub Kadaka teel 16, kuna vabriku suurmüük ja ladu on Väike Pärnu mnt. 25 peaesindaja Karl Lubergi käes, kes käeoleval aastal on võtnud oma peale ka ahjude ülesseadmisi ja ehitusi.

Tööstuse juhatuse lahkkel kutsel võimaldati meie lehe kaastöölisel lähemalt tutvuda tööstuse sisseseadega, kusjuures anti ka huvitavaid näpunäiteid saaduste valmistamise viisidest.

Tööstus asub avaras kolmekordses hoones, 400-kantsillalise õhumahutusega, peale selle on veel mitmed suuremad ja väiksemad kõrvalhooned. Peajõuajamaks on tööstusel 35 h.-j. imevgaasi- ja 12 h.-j. elektrimootor.

Turule laseb ettevõtte käesoleval ajal peaaegaliselt: värvilisi ahjupotte (kahvleid), ahjukive, šamottkive, mitmesuguseid savinõusid, lillepotte ja -vaase, tuhatoose jne.

Poleks üleliigne märkida ka, et a.-s. „Savi“ on ainuke ettevõtte Eestis, kes on teinud korduvaid katseid omamaa savi mitmekülgsemaks ära kasutamiseks. Erilist nimetamist vääriksid siin-

Savi purustamine ja segamine liivaga sünnib mehaanilisel teel, elektrijõul. Sellest segust tehakse käsitsi ahjukive, mis teatud aeg vabas õhus kuivades lähevad põletamisele — 7000 tk. päevas.

Savi, millest valmistatakse glasuuriga kaetud saadusi, läheb elektrijõul töötavasse pesemis- masinasse. Savi pesemine seisab selles, et toores savi aetakse trumliisse, kust ühinedes veega lastakse savine vesi läbi sõelade basseini. Basseinis seisab selline segu kauemat aega, mille kaudu savi kuivades eraldab üleliigse prahi ja



A.-s. „Savi“. Tööstuse üldvaade Kadaka teel 16.

juures n. n. sein ja põranda metlahhplaatide valmistamise katsed. Kaua püsis meil arvamine, et sellelaadilise sisseveetava kauba valmistamine kodumaa savidest pole võimalik. A.-s. „Savi“ on need arvamisid täiel määral ümber lükanud, tootes neid saadusi ainult omamaa savist, kuid laiemal määral nende valmistamine on osutunud võimatuks põhjusel, et sellekohase sisseseade muutsemise käiks ettevõttele praegusel ajal üle jõu (25 milj. senti).

Tööstusel on suured toorsavi-lademed koha- peal ja Sangastes — Valgamaal; viimases saadakse peaaegaliselt valget savi.

Toorsavi ei tule pärast väljavõtmist otsekohe saaduste valmistamisele, vaid teeb läbi mitmesuguseid ettevalmistuse protseduure.

liiva. Niisugune puhta savi ümbertöötamise viis on leidnud tarvitamist Eestis ainult a.-s. „Savi“ juures.

Pärast seda algab savi jahvatamine ja sõtkumine. Ettevõttel on selleks 2 suurt savijahvatuse kollerit ja üks sõtkumise masin, mis töötavad elektrijõul. Teatud saviliikidele lisatakse juure n. n. mergelsavi (lubjasegu, saadakse El-lamaalt), mis teeb savi pudevamaks ja vastu- pidavaks. Välismaal tarvitatakse selleks kriiti.

Jahvatusmasinaid kasutatakse ka vanade šamottkivide ümberjahvatamiseks. Nimelt tarvitab a.-s. „Savi“ kõik vanad šamottkivid uute valmistamiseks vastava omamaa savi puudusel, kuna selle sissevedu läheb kalliks.

On leitud, et on väga otstarbekohane kasutada šamottkivideks vanade segu, lisades juure kodumaa tulekindlat savi. Niisugusel viisil valmistatud kivide vastupidavus pole sugugi väike — 1540° C. järele.

Šamottkivide valmistamiseks on vabrikul pressmasin, mis töötab läbi päevas kuni 800, kuus ligikaudu 10.000 kivi. Kivide valmistamise kogu protseduur vältab kuni kaks nädalat ühes põletamisega.

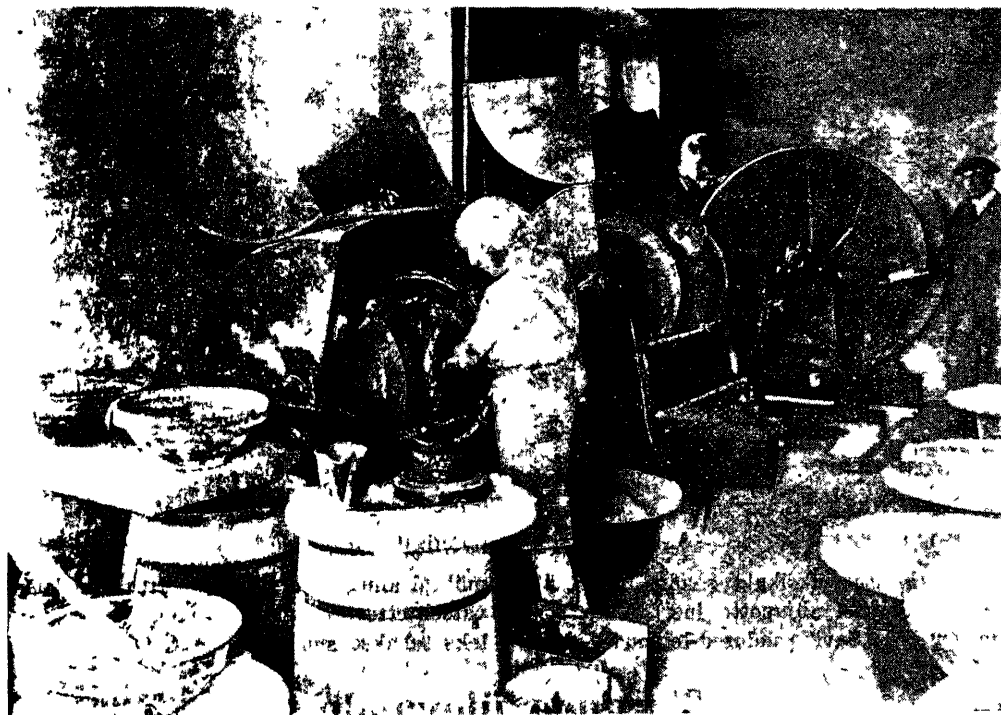
Iga liiki ahjupottide, savinõude jne. voimimine sunnib käsitsi, kusjuures on tarvitusel kas puu- või kipsvormid.

milleks kasutatakse põletisahjude soojust. Kuivatusele jargneb saaduste põletamine ja vööpamine.

Osa kaubast kaetakse enne põletamist glasuuriga, nimelt pooridega potid, kuna suurem osa põletatakse enne vööpamist ja pärast teiskordselt.

Üks osa saadustest jääb aga üldse vööpamata — punased ahjupotid jne.

Vööbatavad teosed lähevad enne põletamist lihvimisele, milleks on suur lihvimismasin. Lihvimine toimub malmplaatidel, mis vee ja liiva kaasabil hõõruvad siledaks kivi pinna.



A.-s. „Savi“. Glasuuri valmistamise osakond.

Vormide valmistamiseks on vabrikul oma mudeliosakond, mille juhatajaks on kunstnik Neuendorf, endine Ants Laipmani ja riigi kunsttööstuskooli õpilane.

Tänu härra Neuendorfile on ettevõtte laiemal määral lasknud turule nägusaid ahjupotte ja muid saadusi — kaunistatult Eesti mustritega. Sel alal on a.-s. „Savi“ teeninud ära suure kiituse.

Nagu tähendatud, käib vormimine käsitsi, kuid et vabrikul tehnilised abinõud paremad kui mujal (näit. savi transporteerimine sünnib liftide kaudu jne.), siis on tootmise võimsus viidud väga kõrgele. Töölised, arvult 12, vormivad päevas kuni 350 ahjupotti igaüks. Harilik norm teistes ettevõtteis on aga 100.

Peale vormimist algab saaduste kuivatus,

Töötatakse päevas läbi kuni 1000 ahjupotti.

Glasuuri valmistamiseks on vabrikul oma suurem sisseaad, mis koosneb 3 suuremast ja ühest väiksemast glasuuri portselaankuuliveskist. Glasuuri koosseisus on peaaegaliselt: toorest sea- või inglissima, sooli, soodat ja soovitud värvaineid. Glasuuri tarvitatakse ligikaudu 3 tonni kuus. Kuigi harilikult veetakse sisse valmisglasuuri, peab ettevõtte otstarbekohasemaks seda valmistada ise. See tulevat ka 7—8 korda odavam.

Kivide ja muude saaduste põletamiseks on vabrikul 6 põletusahju, igaühte mahub kuni 3500 ahjupotti. Põletamine kestab 24—40 tundi.

Üksikuist kaubaartikleist valmistab ettevõtte

lillepotte — 25.000 tukki kuus, aastas 150—200.000, värvilisi ahjupotte 15.000 kuus, glasuurita ahjupotte 20—25.000 kuus. Tootsi on 100 umber.

Turu uldnõudeist rahuldab a.-s. „Savi“ kogu Eestis 50% ulatuses.

tarvitamist Tartus, Viljandis ja paljudes teistes kohtades.

Üksikute kaubaartiklite, eriti värviliste ahjupottide, sissevedu välismailt (Latist) on a.-s. „Savi“ energilise omatootuse organismiseermise tõttu jaanud hoopis ara. Sisse veetakse vähemal



A.-s. „Savi“. Osa põletisahjustest.

Tallinn tarvitab üksikuid saadusi isegi üle 75% (nagu värvilisi ahjupotte jne.). Väljaspool Tallinna on a.-s. „Savi“ saadused leidnud laiemat

määralt ainult valgeid ahjupotte, kuid ka neid kasutab ettevõtte tulevikus hakata valmistama, milleks tehakse suuremaid juurehitusi. —k.

Turgude ülevaade. Toiduainete turg.

London.		Pärnu H. D.	
26. VI. Nisu, kaal—496 Ingl. nl.		£ 71.0.—	—
Northern Manitoba	£ 48/—	Slanetz U/A Medium	” 85.0.— 84 0.
Hard Winter	” 41/3	Bacon, kaal 112 Ingl. n.	sh. 112.0 130.0
Rosario Santa	” 40/6	Daani	” 106.0 112.0
Jahu, kaal — 280 Ingl. naela.		Kanada	” 100.0 108.0
Manitoba	” 34/	Hollandi	” 96.0 106.0
Austraalia	” 29/10 ¹ / ₂	Munad, kaal — 120 Ingl. naela	
Kansas	” 31/10 ¹ / ₂	Inglise	” 14.6 17.6
Odrad, Kanada Nr. 3, kaal —		Daani	” 12.6 15.0
370 Ingl. naela.	” 30/9	Või, kaal — 112 Ingl. n.	
California, kaal — 424 Ingl.		Daani	” 172.0 173.0
naela	” 42/	Uus-Merimaa	” 162.0 172.0
Kaerad, kaal — 320 Ingl. naela		Austraalia	” 148.0 168.0
La Plata	” 21/9	Argentiina	” — —
Canada Nr. 2	” 21/1 ¹ / ₂	Läti	” — —
22. VI. Linad, cif.		” soolatud	” — —
Riga	” 79.0.—	Eesti	” — —
		” soolatud	” — —
		Siberi	” — —

Hamburg.

26. VI. Nisu.

Sisemaa, tonni eest . . . Mk. 234—236

Manitoba, cif 100 kgr. eest term. fl. 13.00

Hard Winter II, 100 kgr. eest termini fl. 11.70

Ameerika jahu, 100 kgr. eest termini \$ 6¹/₄—7¹/₂

Rukis.

Sisemaa, tonni eest loco . Mk. 210—212

Western II, cif 100 kg. eest loco fl. 10.15

Kaerad.

Sisemaa, tonni eest . . . Mk. 206—208

25. VI. Odrad, talve

Sisemaa, tonni eest . . .

Odrad, suve.

Sisemaa, tonni eest . . .

26. VI. Suhkur.

C. S. R. Feinkorn, 50 kg. eest, loco £ 10/6³/₄

Saksa, 50 kg. eest termini . £ 10/6

American Fine Granulated 50 kg. eest " —

Riis Burmah II, 50 kg. eest " 13/9

Rasv.

Purelard American, 100 kg. eest \$ 30¹/₂

Steamlard " 29³/₈

21. VI. Või, Berliini en gros hinnad, tsentneri eest . .

Sisemaa I sort —

" II " —

" III " —

Välismaa —

Eesti või Rmk. 170—173

Läti või, punane " 170—174

" " must " 167—171

Uus Merimaa " 176—178

Siberi " 172—174

Välisbörsid.

	L O N D O N										
	14. VI	15. VI	17. VI	18. VI	19. VI	20. VI	21. VI	22. VI	24. VI	25. VI	26. VI
Frank . . .	124.04	124.02	123.97	123.92	123.94	124.01	124.00	123.98	123.95	123.97	123.94
Dollar . . .	4.8481	4.8476	4.8475	4.8480	4.8482	4.8486	4.8484	4.8479	4.8478	4.8482	4.8481
Rootsi kroon	18.11 ³ / ₄	18.11 ⁷ / ₈	18.09 ⁷ / ₈	18.09	18.09 ¹ / ₄	18.09 ¹ / ₄	18.09 ¹ / ₄	18.09 ¹ / ₄	18.09 ¹ / ₄	18.088	18.088
Daani kroon	18.20 ¹ / ₈	18.20 ¹ / ₈	18.20 ³ / ₈	18.20 ³ / ₈	18.20 ³ / ₈	18.20 ³ / ₈	18.20 ⁵ / ₈	18.20 ¹ / ₄	18.20 ³ / ₈	18.20 ³ / ₈	18.20 ³ / ₈
Norra kroon	18.19 ⁵ / ₈	18.19 ³ / ₄	18.19 ⁷ / ₈	18.19 ⁵ / ₈	18.19 ⁵ / ₈	18.19 ⁵ / ₈	18.19 ⁷ / ₈	18.198	18.198	18.19 ⁷ / ₈	18.19 ⁷ / ₈
Saksa mark .	20.33 ⁷ / ₈	20.33 ⁵ / ₈	20.32 ⁷ / ₈	20.32	20.32 ¹ / ₈	20.32 ⁷ / ₈	20.33	20.32 ¹ / ₈	20.31 ⁵ / ₈	20.348	20.34 ¹ / ₄
Soome mark	192.87	192.87	192.87	192.87	192.87	192.92	192.92	192.92	192.87	192.87	192.87
Floriin . . .	12.0750	12.0740	12.0737	12.07 ¹ / ₂	12.0731	12.0718	12.07	12.0736	12.0718	12.07 ¹ / ₄	12.07 ¹ / ₄
Liira	92.68	92.67	92.67	92.66	92.66	92.69	92.69	92.68	92.68	92.68	92.68
Helveetsia fr.	25.20 ¹ / ₈	25.20 ³ / ₄	25.20 ⁷ / ₈	25.20 ³ / ₄	25.20 ⁷ / ₈	25.19 ³ / ₄	25.19 ⁵ / ₈	25.19 ¹ / ₄	25.18 ⁷ / ₈	25.19	25.19 ⁷ / ₈
Tshehhsol.kr.	163.81	163.81	163.81	163.81	163.81	163.81	163.68	163.87	163.62	163.68	163.62
Belgia frank	34.91	34.93 ⁵ / ₈	34.93	34.92 ³ / ₄	34.92 ³ / ₄	34.93	34.92 ⁵ / ₈	34.92 ³ / ₄	34.91 ³ / ₈	34.90 ⁷ / ₈	34.90 ¹ / ₄
Schillingid .	34.52	34.52	34.50	34.49	34.49	34.51	34.50	34.49	34.50	34.50	34.51
Pengo	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82	27.82
Latt	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21	25.21
Litt	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—	49.—
Tsherv. . . .	9.42	9.42	9.42	9.42	9.42	9.42	9.42	9.42	9.43	9.43	9.43
Eesti kroon .	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18	18.18
Höbe p/unts	2/2 ⁷ / ₁₆	2/2	2/2 ⁷ / ₁₆	2/2 ¹ / ₂	2/2 ⁷ / ₁₆	2/2 ⁷ / ₁₆	2/2 ⁸ / ₈		2/2 ¹ / ₄	2/2 ¹ / ₄	2/2 ³ / ₁₆
Plaat. p/unts		245/—									
Kuld p/u. . .		84/11 ¹ / ₂				84/11 ¹ / ₂				84/11 ¹ / ₂	

	B E R L I N										
	14. VI	15. VI	17. VI	18. VI	19. VI	20. VI	21. VI	22. VI	24. VI	25. VI	26. VI
Naelsterling .	20.336	20.333	20.328	20.32	20.322	20.327	20.33	20.321	20.316	20.345	20.343
Frank	16.39	16.395	16.395	16.41	16.395	16.40	16.395	16.39	16.39	16.415	16.415
Dollar	4.1950	4.194	4.194	4.192	4.1915	4.192	4.193	4.1915	4.191	4.1965	4.1965
Rootsi kroon	112.20	112.24	112.28	112.29	112.30	112.34	112.36	112.33	112.31	112.44	112.47
Daani kroon	111.74	111.73	111.69	111.64	111.64	111.66	111.79	111.64	111.62	111.77	111.78
Norra kroon	111.75	111.73	111.70	111.68	111.67	111.70	111.70	111.66	111.64	111.80	111.78
Soome mark	10.539	10.539	10.537	10.533	10.533	10.537	10.538	10.535	10.532	10.546	10.546
Floriin	168.38	168.35	168.36	168.31	168.34	168.39	168.45	168.28	168.30	168.53	168.53
Liira	21.935	21.94	21.935	21.935	21.935	21.93	21.945	21.92 ¹ / ₄	21.92	21.955	21.96
Helveetsia fr.	80.67	80.65	80.64	80.605	80.605	80.67	80.705	80.675	80.655	80.735	80.72
Tshehhsol.kr.											
Belgia frank	58.22	58.20	58.18	58.18	58.175	58.19	58.195	58.195	58.16	58.27	58.265

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavaate kaupade nimikirjad ja hinnad (en gros).

	Kroomid.	Kroomid.	Kroomid.
Jahud: nisu, pehme, Ameerika ja Inglise	100 kg. 42.00 - 44.70	Heeringad, Matfulls	tünn 48.00—54.00
" söre, Ameerika ja Inglise	" 43.30—44.—	Heeringad, Schoti Matties	" 51.00—53.00
"J. Puhk ja Pojad" suurveski	"	" Schoti Matfulls	" 55.00—57.00
Jahu: rukki	" 16.80—17.40	" Norra	" 25.—
" püül	" 23.80—25.00	Liha, sea, I sort	1 kg. 1.20—1.25
" nisu, pehme --- söre	" 35.00—45.00	Liha, looma, I sort	" 0.75—0.85
"J. Puhk ja Pojad" suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 klg. eest ühes valge puuvillase kotiga.	"	Ölikoogid, linaseemne	100 kg. 20.75
Püülijahu:	"	" püevalille	" 20.—
Rukkipüüli patent (à 50 kg.)	29.60	" suhkrupeedi	" 12.60
" harilik	25.—	Jahu, püevalille	" —
"Eesti Parem" saiajahu à 50 kg.	43.50	Segajütoit I s.	" 19.75
"Kalev"	41.—	" II s.	" 18.—
"Taara"	40.—	Soja tangud	" 21.—
"Kungla"	37.—	Nisukliid	" 12.60—13.00
"Sampo"	35.—	Puuvillane riie, Bjas	meeter 0.59—0.78
Manna	46.—	" Mitkal	" 0.45—0.53
Granular	42.—	Lina, Liivi R. Saatejaam 1000 kg.	1098.—1128.50
" poolsöre	44.50	" Petersi	" 1159.—1189.50
" söre	45.—	" Võru	" 1159.—1189.50
A/S. Rotermanni teh. 100 kg.	"	" Tartu	" 1098.—1128.50
Jahu: rukki	" 17.85—18.75	Kivistül, auru, Yorkshire, 2 korda pestud	1000 kg. 26.00—27.00
" püül	" 24.00—24.60	" Newcastle	" 26.00—27.00
" nisu, pehme --- söre	" 34.50—44.00	" sepa	" 26.50—27.50
Peluskid, külvi	" —	Koks, gaas, Tall. gaasivabrik	" 40.—
Vikid	" —	Põlevkivi, I sort A fr-ko Kohtla j.	" 6.10
Nisu, külvi, suvi "Rubin"	" —	" I " B	" 5.50
Rukis, Saksamaa	" 15.00—15.30	" II "	" 4.90
Kaerad, toidu, Eesti	" 15.00—15.50	" III "	" 2.75
" Saksamaa	" 15.00—15.50	" Fenolaat, netto	100 kg. 9.50
Ristikhein, punane, Siberi, külvi	" —	" Gudroon, brutto	" 12.25
Odrad, toidu	" 17.30—17.50	" Tooresõli, netto	" 9.25
" külvi, kahetahuline	" —	" Mootornafta"	" 10.—
" neljatahuline	" —	Riigi turbatõstus: "Turvas" 1000 kg.	12.85
Herned, valged, Vene	" —	Põlevkivipiigi franko j. Kohtla	100 kg. 11.25
" Hollandi	" 36.00—38.00	Raud, sordi	" 16.00—18.00
Riis, Burma II	" 38.00—39.00	" vits	" 20.00—28.00
Kartulid, eksport	" —	" plekk	" 24.00—28.00
Kartulitärklis "Superieur"	41.20	" plekk, tsingitud	" 35.00—38.00
Sirup, kartuli, 42%0	48.80	" talad	" 16.—
Glükoos	45.70	Teras, inglise	" 75.—100.—
Või, eksport, I sort	1 kg. 2.70—2.75	" Saksa	" 75.—150.—
Margariin, välismaa	" 1.17—1.22	" vedru	" 27.50—30.50
" kodumaa	" 1.09—1.15	tõõristade	" 73.25—85.40
Kaseiin, Eesti	100 kg. —	inglistina	" 550.—
Juust "Schweits", kodumaa 1 kg.	1.75—1.80	Seatina	" 53.40—57.95
Munad, eksport, Is. (kast 360 tk.) kast	28.80—30.60	Vaskplekk, punane	" 250.—
Kakao, Hollandi	1 kg. 1.55—1.75	" valge	" 230.—
" Inglise	" 1.80—1.45	Tsinkplekk	" 97.50
Kohv, Rio, Santos	" 2.65—2.75	Masinaõli,	" 27.45—29.30
" Kesk-Ameerika sordid	" 3.20—4.25	" Poola	" 24.40—26.25
Tee, laht., Orange Pekoe, Tseilon	" 5.20—5.65	" Ameerika	" 29.90—31.70
" Orange Pekoe, Java	" 4.70—5.30	" mootori	" 35.40—42.70
" Moning, Hiina	" 2.55—2.80	" Poola	" 32.95—34.80
Suhkur, peenike, valge, Saksam. 100 kg.	33.00—33.50	" auto	" 39.65—103.70
" " Inglise	" 34.—	" Poola	" 36.80—45.75
" " Tsch.-Slov.	" 34.—	Linaseemneõli	" 87.00—90.00
" " Vene	" —	Värnits	" 90.00—95.00
Suhkur, peenike, valge, Poola	" 33.00—33.50	Tsilindriõli, Ameerika 280°	" 31.10—36.60
Sool, lahine, Vene, fr. vagun	"	" 3200	" 45.75—54.90
jaam Irboska ja Narva	3.35—3.40	Nafta, Vene	" 18.10—14.00
" Saksa	3.75—4.25	" Ameerika	" 11.90—13.10
Heeringad, Yarmouth, Matties tünn	44.00—50.00	" Poola	" 11.90
		Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid	" 17.25—18.50
		" Am., sistern. ja vaadid	" 17.25—18.50
		Bensiin, Vene	" 36.00—39.00
		" Ameerika	" 36.00—39.00

Eesti traktorbensiin	100 kg.	16.20—17.10
" bensiin autode jaoks	"	29.00—30.50
Pesuooda, kodumaa	"	10.00—10.50
Seebikivi 72%	"	27.45—30.—
Värvid, nigros., veessulav, välism. 1 kg.		5.50
" tsinkvalge, välism.	"	0.87
" tinavalge, "	"	0.95
" ooker, "	"	0.18—0.26
Väetisained, salpeeter Norra	kott	—
" salpeeter, Tshiili 100 kg.	"	—
" superfosfaat 18—20% 100 kg.	"	—
" thomasjahu 15—16% 100 kg.	"	—
" lubjasalpeeter 15 ¹ / ₂ %	"	—
" leonasalpeeter 26%	"	—
" kaalisool 40%	"	—
" kainiit 12%	"	—
Vävelhapuammoniaak 100 kg.	kott	—
Lubjalämmastik 100	"	—
Vosvoriit, Eesti 25—27% 100	"	—
Kusenik 46%	"	—
Nitrofoska	"	—
Paber, rotatsiooni	100 kg.	24.40
Tsement, Portland, Kunda		
pütt 170 kg.	tünn	8.90
Kriit, pestud	"	6.50—7.50
Asfalt	"	7.25
Kivitorv	"	14.50—16.—
Puutorv	"	20.—25.—
Lubi	"	2.65—3.05
Kips, tükikides, franko vagun		
Irboska 1000 kg.		15.25
" jahvatatud	"	24.40
" krohvimise	"	36.60—42.70
Telliskivid, I s.,	1000 tk.	57.00—62.50
Tulitikud, orig. kast (5000 toosi)		130.—
Nahk, talla, Eesti,	1 kg.	2.70—3.75
Nahk, talla, Ameerika tooresn.	"	3.90
Nahk, talla, Ameerika tooresn.	"	3.65—3.75

Liverpooli börs. Puuvill.

American Fully Middling Inglise naela (lbs) eest
25. juuni Ingl. pensil (d) loko 10.18, juuli 9.91,
okt. 9.91, det. 9.92.

Prahid:

Lina		
Tallinn — Stettiin	1000 kg. sh.	20/—
" — Ghent	1016 kg. "	22/6
" — Dundee	" "	32/6
" — Belfast	" "	47/6
Takud		
Puumaterjalid	Standard	
Tallinn — London	sh.	45/—
" — Hull	"	47/6
" — Southampton	"	55/—
" — Manchester	"	55/—
" — Grangemouth	"	40/—
" — Belfast	"	57/6
" — Antwerpen	"	45/—
" — Ghent	"	42/—
" — Rotterdam	Hfl.	23/—
" — Amsterdam	"	25/—
" — Dundee	sh.	42/6

Segakaup

Tallinn — Stettiin	1000 kg. sh.	12—25/—
" — London	1016 kg.	15—40/—
" — Stockholm	1000 kg. Rk.	10—30/—
" — Stettiin	või tünn sh.	1/6—
" — London	" "	3/—

Tallinna börsi kursisedel.

		21. VI.	22. VI.	23. VI.	24. VI.	25. VI.
New-York	T.	—	—	—	—	—
	O.	3.74.90	3.74.85	3.74.85	3.74.90	3.74.90
1 dollar	M.	3.75.90	3.75.85	3.75.85	3.75.90	3.75.90
	M.	—	—	—	—	—
London	T.	—	—	—	—	—
	O.	18.175	18.175	18.175	18.175	18.175
1 nael-sterl.	M.	18.225	18.225	18.225	18.225	18.225
	M.	—	—	—	—	—
Berliin	T.	—	—	—	—	—
	O.	89.40	89.40	89.40	89.45	89.35
100 S.riigim.	M.	90.—	90.—	90.—	90.05	89.95
	M.	—	—	—	—	—
Helsingi	T.	—	—	—	—	—
	O.	9.40	9.40	9.40	9.40	9.40
100 Soome m.	M.	9.45	9.45	9.45	9.45	9.45
	M.	—	—	—	—	—
Stokholm	T.	—	—	—	—	—
	O.	100.45	100.45	100.45	100.45	100.50
100 Rootsi kr.	M.	101.05	101.05	101.05	101.05	101.10
	M.	—	—	—	—	—
Kopenh.	T.	—	—	—	—	—
	O.	99.85	99.80	99.80	99.85	99.85
100 Daani kr.	M.	100.45	100.40	100.40	100.45	100.45
	M.	—	—	—	—	—
Oslo	T.	—	—	—	—	—
	O.	99.80	99.80	99.75	99.75	99.80
100 Norra kr.	M.	100.50	100.50	100.45	100.45	100.50
	M.	—	—	—	—	—
Pariis	T.	—	—	—	—	—
	O.	14.65	14.65	14.65	14.65	14.65
100 Prants. fr.	M.	14.90	14.90	14.90	14.90	14.90
	M.	—	—	—	—	—
Amsterd.	T.	—	—	—	—	—
	O.	150.55	150.55	150.55	150.55	150.55
100 flo-riini	M.	151.35	151.35	151.35	151.35	151.35
	M.	—	—	—	—	—
Riia	T.	—	—	—	—	—
	O.	72.10	72.10	72.10	72.10	72.10
100 latti	M.	72.60	72.60	72.60	72.60	72.60
	M.	—	—	—	—	—
Zürich	T.	—	—	—	—	—
	O.	72.10	72.15	72.15	72.15	72.15
100 Helv. fr.	M.	72.70	72.75	72.75	72.75	72.75
	M.	—	—	—	—	—
Brüssel	T.	—	—	—	—	—
	O.	52.05	52.05	52.05	52.05	52.05
100 bel-gat	M.	52.55	52.55	52.55	52.55	52.60
	M.	—	—	—	—	—
Milano	T.	—	—	—	—	—
	O.	19.60	19.60	19.60	19.60	19.60
100 liiri	M.	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—
	M.	—	—	—	—	—
Praha	T.	—	—	—	—	—
	O.	11.10	11.10	11.10	11.10	11.10
100 Tsh-sl. kr.	M.	11.30	11.30	11.30	11.30	11.30
	M.	—	—	—	—	—
Viin	T.	—	—	—	—	—
	O.	52.70	52.70	52.70	52.70	52.70
100 Austr. sh.	M.	53.30	53.30	53.30	53.30	53.25
	M.	—	—	—	—	—
Budapest	T.	—	—	—	—	—
	O.	65.35	65.35	65.35	65.35	65.35
100 pen-got	M.	66.05	66.05	66.05	66.05	66.05
	M.	—	—	—	—	—
Varssavi	T.	—	—	—	—	—
	O.	41.75	41.75	41.75	41.75	41.75
100 slotti	M.	42.95	42.95	42.95	42.95	42.95
	M.	—	—	—	—	—
Kaunas	T.	—	—	—	—	—
	O.	36.95	36.95	36.95	36.95	36.95
100 litti	M.	37.55	37.55	37.55	37.55	37.55
	M.	—	—	—	—	—
Moskva	T.	—	—	—	—	—
	O.	192.50	192.50	192.50	192.50	192.50
100 rubla (tshekk)	M.	194.—	194.—	194.—	194.—	194.—
	M.	—	—	—	—	—
Danzig	T.	—	—	—	—	—
	O.	72.70	72.70	72.70	72.70	72.70
100 guld-nat	M.	73.30	73.30	73.30	73.30	73.30
	M.	—	—	—	—	—

Ahjupotid

pruunid, kollased, sinised, rohelised, beeshid, valged
j. n. e.

Ahjukivid, ahjusavi,

ahjuuksed, ahjuklapid, kriiskad, pliidirauad, pliidi-
uksed, tahmauksed,

veekatlad vasest ja malmist, vitsraud
suures valikus ja võistlemata headuses müügil sood-
satel tingimustel.

CARL LUBERG,

A.-S. „SAVI“ ladu, Tallinn, V. Pärnu m. 25, kõnetr. 21-75.

Igasugu ahjutööde teostamine.

Ehitajatele ja majaomanikkudele eelarved ahjudele tasuta.

A/s. O. Pallas & Ko.

Tallinnas, Maakri t. nr. 6

Kõnetr. 16-80

Telegr. aadr. „Pallasko“.

Alaliselt ladus suures valikus
igasugused

TÖÖRIISTAD

EHITUSTARBED

RAUA- ja TERASKAUP

MAJAPIDAMISE TARBED

OMA VABRIKU SAADUSED:

Ukse-, akna- ja
kapihinged,

mitmesugused ehitustarbed.

Soodsaim ostukoht kaupmeestele ja ehitajatele.

TELLIMISTE KIIRE TÄITMINE.